

הישיבה השישים-ושבע של הכנסת השביעית

יום שני, י"ב אייר תש"ל (18 מאי 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. דברי יושב-ראש הכנסת עם פתיחת כנס הקיץ

חברי הכנסת על הרצון הטוב ושיתוף-הפעולה שהראו בקביעת סדרי הישיבה החדשים באולם המליאה. הודעת הממשלה, שנועדה להימסר היום, גדחתה לפי בקשת הממשלה, והיא תימסר ביום ג' הבא. ועדת הכנסת החליטה להקציב לדיון על הודעת הממשלה חמש שעות.

הי"ד ר. ברקת:
הגני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. זוהי הישיבה הראשונה של כנס הקיץ של הכנסת השביעית במושב הראשון. אני מברך את חברי הכנסת לשובם לעבודתם לאחר פגרת האביב. אני רוצה להשתמש בהזדמנות זו כדי להודות לכל

ב. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

תש"ל-1970; 3. חוק המכר (מכר טובין בין-לאומי), תש"ל-1970; 4. חוק המיטלטלין (הוראות משלימות), תש"ל-1970; 5. חוק המילוה לבטחון המדינה (תיקון מס' 2), תש"ל-1970.

כן הוגחו על שולחן הכנסת: 1. דו"ח שנתי מס' 20 של מבקר המדינה; 2. הערות שר האוצר לדו"ח מס' 20 של מבקר המדינה; 3. דין-וחשבון שנתי של משטרת ישראל לשנת 1969.

הי"ד ר. ברקת:
נשמע הודעה על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת ת. ליאור:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי הוגחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: 1. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 2), תש"ל-1970; 2. חוק החוזים (חלק כללי),

ג. חוק החוזים (חלק כללי), תש"ל-1970 *

(קריאה ראשונה)

המשפטי לממשלה, הד"ר מרטין אלטס, שופט בית-הדין הארצי לעבודה, לשעבר סגן פרקליט המדינה; מד מאיר שמגר, היועץ המשפטי לממשלה. לכולם יש להודות, ואני עושה זאת בנפש חפצה, ובמיוחד ליושב-ראש הוועדה. ברכה מיוחדת אני שולח לחברי-הכנסת בנימין הלוי, שהיה חבר הוועדה וניאות לשבת בה, שלא כרגיל, שלא בתור יושב-ראש הוועדה, כי מקובל הוא ששופט בית-המשפט העליון, כאשר הוא משתתף בוועדה כלשהי, הוא משמש כיושב-ראש שלה. חברי-הכנסת הלוי, מתוך הערכה למעמדו המדעי של הפרופסור טדסקי, הסכים להיענות לבקשתו.

רבוהי, חוזים והסכמים מחייבים הם בסיס לכל חיי חברה. מאז קיימת חברה מאורגנת היא מחפשת דרכים בארצות שונות ולפי שיטות שונות לחייב את האנשים שהם צדדים לחוזה לקיים את אשר קיבלו על עצמם בחוזה. לא תמיד ניתן הדבר; לעתים קצרה ידו של המחוקק לחייב ולהכריח אנשים לקיים את החוזה. אבל בהכרת הציבור ובהכרת המחוקק במשך דורות לא פגה החובה המוסרית העליונה של קיום חוזה. כאשר המחוקק רואה את עצמו חסר אונים, הרי הוא פונה לדרך של

הי"ד ר. ברקת:
הכנסת תעבור לסעיף ט"ז בסדר-היום: חוק החוזים (חלק כללי), תש"ל-1970, קריאה ראשונה. רשות הדין בור לשר המשפטים, לדברי פתיחה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק שאנו מביאים היום לבית היא המסד לחוק החוזים ולדיני חיובים בדרך כלל. אליבא דאמת זהו פרק הפתיחה לקודקס האזרחי של המדינה.

אני רוצה לומר לבית, שאם כי כל האחריות להצעת החוק היא על הממשלה, והממשלה לבדה היא האחראית לנוסח החוק ולהוראותיו, הדי העבודה נעשתה על-ידי ועדה מכובדת ביותר, שבראשה עמד הפרופסור גד טדסקי מן האוניברסיטה העברית בירושלים, וחבריה היו: הפרופסור מנחם אילון; עורך-הדין משה בן-זאב, היועץ המשפטי לממשלה לשעבר; השופט זאב צלטנר, נשיא בית-המשפט המחוזי בתל-אביב; עורך-הדין אברהם ליון; חברי-הכנסת בנימין הלוי, שהיה אותה שעה שופט בית-המשפט העליון; מר יוסף גלס, הממונה על החקיקה במשרד המשפטים; הד"ר אורי זיין, משנה ליועץ

חוברת כ"ג, ישיבה ס"ז
- חוק החוזים (חלק כללי) (י. ש. שפירא) -

בחווה - מאן דכר שמיה. הקורא חווה גורמלי שכתוב בא"ר, גם אם הוא כתוב עברית, ימצא כי מבנהו, הכנה, הוא אנגלי, והמעין בכרכים המדויבים של פסקי-הדין של בתי-המשפט שלנו, הן של בית-המשפט העליון והן של בתי-המשפט המחוזיים, כשהוא קורא אותם בסוגיות הנוגעות לחוים, גם כשהם כתובים בעברית, ייווכח כי תכנם הוא אנגלי לחלוטין. וככל שהתפתחה החברה בתקופת המנדט, ככל שהתפתח המסחר, ככל שהתרחק מהחברה היתר-חלתית שהיתה עם כניסתם של האנגלים, כך התרחב יותר ויותר האלמנט האנגלי שבחוק החוזים, עד שנעשה לחוק אנגלי, הייתי אומר כמעט טהור.

כשיישב משפטן, אם הוא עורך-דין של הממשלה או עורך-דין של לקוח פרטי, כאשר מתעוררת בעיה בדבר חווה שצריך לעשותה, או בדבר חווה שצריך לבצעו או להימנע מביצועה, הספרים שבהם יעניין המשפטן יהיו הספרים הדנים בחוים לפי החוק האנגלי. המהפכה שהחוק הזה מכניס למדינה היא בסופו של החוק, בסעיף 66, האומר: "בעניינים שחוק זה דן בהם לא יחול סימן 46 לדבר המלך במועצתו לארץ-ישראל, 1922 - 1947".

במלים אחרות, מהיום והלאה, מהיום שהחוק יתקבל בכנסת בקריאה שלישית וייהפך לחוק, מאותו יום והלאה לא זו בלבד שחוק החוזים האנגלי, הקיים בארץ והשולט בארץ שלטון בלתי-מוגבל, ייעלם, אלא שאפילו הזיקה הפרשנית הקיימת לגבי רוב החוקים שלנו, כמעט לגבי כל החוקים שלנו, גם היא תיעלם. ואדם שלא ילמד את החוק החדש הזה ולא יתעמק בו, אף אם יהיה מלומד ככל שיהיה בחוק החוזים של היום, יהיה כמשפטן הבא מארץ זרה ואינו מכיר את החוקה של הארץ.

בסקירת הרשונה בכנסת השישית לא העזתי להתחייב שנצליח בזמן קצר לנסות להינתק מהטבור האנגלי לגבי חלק עיקרי של החיים המשפטיים בארץ.

בחוק הזה שבעה פרקים ויש כאן נסיון רציני ביותר, אני מקווה נסיון שהצליח, לטפל בנושא החווה מהרבה בחינות: כריתת החוזה, ביטול החווה בשל פגם בכריתתו, צורת החוזה ותכנון, חווה לטובת צד שלישי או אדם שלישי, קיומו של החוזה, ריבוי חייבים וגושים, ושונות פרק חשוב מאוד, שמקומו בתוך החלק הכללי של החוק, איננו כאן, מפני שהוא נמצא כבר, כפי שהזכרתי, לפני הכנסת בוועדת החוקה, חוק ומשפט - חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה). ארשה לעצמי לעמוד רק על הנקודות העיקריות של החידושים בחוק שאנו מציעים עתה. אינני הושב שיש צורך ויש תועלת לקרוא סעיף סעיף ולפרשו; אמנם זו בוודאי מלאכה שחייבים לעשותה בוועדה, אבל אין בכך מן החשיבות לגבי קריאה ראשונה.

מציעי החוק מציעים לבטל את התמורה כיסוד לכל חוזה. לפי החוק האנגלי, חוזה רגיל, חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל, שלא צריך לעמוד עליהם, כדי שיהייב את דאונו כלפי שמעון, צריך שיביא לדאונו תמורה כלשהי מאת שמעון, - דבר שבעצם מתקבל על הדעת ובמשך השנים נהפך לדבר חסר טעם, לעניין פורמלי, כמעט לעניין פורמלי גרידא. בשאלה זאת של תמורה נכתבו תילי תילים של הלכות ונלחמו תילי תילים של מלחמות, משפטיות כמובן, ולא פעם ניסו אנשים, ובהצלחה, להשתחרר מחובתם שלפי חוזה, אם הצליחו להוכיח שלא קיבלו תמורה או שלא הובטחה

הטפת מוסר. ואולי הביטוי הנאה לועם המחוקק נגד מי שאיננו עומד בדיבורו נמצא באימרה במשנה: מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה, הוא עתיד להיפרע ממי שאיננו עומד בדיבורו.

המדינה המודרנית היא בעלת יכולת יותר גדולה להכריח אנשים לקיים את החוזים. בהזדמנות אחרת, בחוק אחר, המונח עתה על שולחנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, בחוק הדין בתרופות בשל הפרת חוים, ראו חברי הוועדה - ואני מקווה שהצלחתי להראות להם - שאנו עומדים בראש וראשונה על החובה העיקרית של קיום חוים.

רבותי, הצעת חוק זו מונה לחלוטין את יסוד חוק החוזים שבמדינה. אם שאלת משפטן שאלה קצרה: מהו חוק החוזים במדינת ישראל? הרי התשובה שקיבלת, אם היתה קצרה, היתה: חוק החוזים האנגלי. כאשר באו האנגלים לארץ מצאו בה את המשפט העותומני, שהיו בו הרבה חוקים שאפשר היה לחיות לפיהם, אם כי בשיטת חיים אחרת; היו בו אפילו חוקים מפותחים למדי, בין שהיו חוקים אשר נלקחו על-ידי התורכים הצעירים מארצות אירופה, כגון גרמניה וצרפת, ובין שהיו חוקים עותומניים עצמאיים. לא כן ביחס לחוק החוזים. לא היה חוק חוים במדינה עותומנית. אם אתה בא ושואל היכן חוק החוזים אפילו של ארצנו כפי שהיא כיום, הרי התשובה תהיה כזו: הוא נמצא בסעיף אחד של החוק העותומני ובהוראה כללית בדבר המלך במו-עצתו המחילה בארץ את החוק האנגלי, במידה שהחוק העותומני אין ידו מגעת.

כל חוק החוזים הקודם, כפי שהיה ביום בו האנגלים לארץ, וכפי שהוא גם היום, הוא סעיף 64 של חוק הפרוצדורה העותומנית, שבעצם אינו אלא הוראה לקותה מהחוק הצרפתי, הוראה שמקומה בכל חוק חוים, ובמידה מסויימת גם בהצעת החוק שאנחנו מביאים היום.

החוק הזה מורכב משלושה סעיפים קטנים, שאקרא אותם כדי להראות מיעוט קיומו של חוק חוים במדינה. החוק אומר:

"כל מיני חוזים והתחייבויות שאין הם נחשבים לזמניים בתוקף חוקים וחקונות מיוחדים, ושאינם פוגעים במוסר הציבורי ובסדר הכללי, ושאינם מתנגדים לכללים ולהוראות שעל שימוש בנכסי-דלא-ניידי, בקרקעות, בכס-פה הקדש, בירושות והעברה ובמצב האישי בהכשרת הצדדים - נחשבים לאותים ובני-ערך ביחס לצדדים; אבל אם דבר ההתקשרות הוא ממה שאין להשיגו, נזקקים לדרישת הביטול.

כל מה שהוא בבחינת נכסי-ערך יכול להיות נושא לחוזה. דברים שבעין, תועלתיות וחוכיות שיש להן מהלכים, הם ממין נכסי-ערך; גם חוים על דברים שעדיין לא באו לעולם הם בני-ערך.

אם באו הצדדים לידי הסכם על הנקודות העיקריות שבחווה, נחשב הוא לגמור, גם אם החווה עובד בשתיקה על נקודות טפלות; ואם לא באו הצדדים לידי הסכם על הנקודות הטפלות, קבע אותן בית-המשפט אחר בחנו את מהות העניין."

יש פה כמה הוראות שמקובלות גם על דעתנו, שמקומן יכידן בפינה של חוק החוזים, אבל כמובן אין כאן חוק חוים. היו במגלה כמה פרקים הדנים בצורות מסויימות של חוים. אבל קונצפציה כללית של התקשרות צדדים

דית) מתבססת על עיסקה בלתי-חוקית, הואיל ולפי חוקי הכספים של אנגליה אסור היה לבעל לשעבד את המניות, מכיוון שמטרת שעבוד זה היתה השגת לירות איטלקיות ללא נטילת רשות מאת המפקח על מטבע זר. בית-המשפט קיבל את הטענה ודחה את התביעה להחזרת המניות. כי כלל קדוש הוא, כלל בל יעבור: חטאו שיהם כאחד - יד המחזיק על העליונה.

פסק-דין זה אין בו עניין רב מן הבחינה המשפטית, אך כדאי להתבונן ליסורי המצפון שעברו על השופטים, בהיאלצם לדחות את תביעת בעל האשה. ואמנם מבחינה אנושית פשוטה התוצאה היתה מעציבה עד למאוד: אנשים אלה קיפחו את בריאות ילדם, איבדו את הוצאות הדרך, הפסידו את המניות, - ואילו הקונטרואהנטית שלהם, ידידתם-יריבתם, בעלת ההתנהגות הפסולה ביותר, יצאה ברכוש גדול, לא שילמה כסף, קיבלה צרור מניות, ורק דבר אחד לא קיבלה - את הכספים שהשקיעה בהוצאות המשפט.

ובכן, הבטיא את הדוגמה הזאת לעיוות חמור של עקרון טוב, אפשר להבין את הניסוח בסעיפים 31 ו-32: "חווה שכריתתו ומטרתו היא בלתי-חוקית, בלתי-מוסרית או נוגדת את תקנת הציבור - בטל." "הוראות סעיפים 20 ו-22 (בעניין השבת כספים או השבת מצרכים ונכסים עקב ביטול החווה) יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על בטלותו של חוה לפי פרק זה, אולם בבטלות לפי סעיף 31 רשאי בית המשפט, אם ראה שמן הצדק לעשות כן ובתנאים שימצא לנכון, לפטור צד מחובת ההשבה לפי סעיף 22, כולה או מקצתה, ובמידה שצד אחד ביצע את חיובו לפי החווה - רשאי בית המשפט כאמור לחייב את הצד השני בקיום החיוב שכנגד, כולו או מקצתו." במלים אחרות, לפי ההוראות האלה יכול בית-המשפט להיכנס לפני ולפנים של העיסקה הפסולה, ואין הוא יכול להסתפק באיסטניסיות האומרת: המעשה הוא פסול ואינני רוצה לטמא את ידי בכך, אלא ייכנס את התחייבותך כלפי לתת ללוי מה שהאמיתי בנסיבות העניין, יפסוק בהתאם לכך ופסקו יקויים.

הפרק הבא, פרק ד', "חווה לטובת אדם שלישי", הוא אחד החידושים הגדולים בחוק החוזים. לפי החוק שלנו, כפי שהוא כיום והמבוסס על החוק האנגלי, הרי אם שני אנשים עושים חווה אשר ממנו צריך ליהנות אדם שלישי, האדם השלישי אינו יכול להיות התובע. כפי שאנו נוהגים לומר, אם ראוּבן ושמעון עושים הסכם שלפיו צריך לוי לקבל משהו מראובן, הרי לא לוי יכול להיות התובע, כי אם שמעון יכול לבוא ולומר לראובן: אתה לא קיימת את התחייבותך כלפי לתת ללוי מה שכתוב בחווה, לכן אתה חייב לי פיצוי. זהו כלל גדול בחוק החוזים האנגלי, שאין חווה בין צדדים לטובת צד שלישי, לטובת אדם שלישי.

לא קשה להבין שהעקרון הזה מכביד מאוד על החיים המודרניים. הדוגמה הקלסית היא פוליסה של ביטוח. מישהו מתקשר עם חברת ביטוח, מתחייב לשלם פרמיות, או פרמיה אחת כוללת, כדי שהתנאה מהפוליסה תגיע לאשתו, ליורשיו או לנותן-העבודה שלו. המבוטח הלך לעולמו. ייתכן שירשיו אינם מעוניינים כלל שהנ-הנה מן הפוליסה יקבל את זכויותיו. הדברים מסובכים עוד יותר בכל מיני דוקומנטים מסחריים, כמו שטרי

להם תמורה או שנכשלה התמורה שבגללה נעשו צד לחוה.

מגסחי הצעת החוק שלפני הבית קובעים בתור עקרון, שהדבר הנחוץ כדי להוות חווה הוא שתהיה "גמירת דעת", לפי הביטוי של המשפט העברי, מטעם שני הצדדים לעשות את החווה. אם שני הצדדים התכוונו לעשות את החווה ועשוהו, החווה מחייב.

הדבר האחר, החשוב במיוחד בהצעת החוק שלפנינו - החובה שמטילים על הצדדים, שעוד בשלב המשא-ומתן, עוד לפני שעושים את החווה, בכל השלבים, הם חייבים לשאת-ולתת בדרך מקובלת ובתום לב, ואין זו רק מצווה שצריך לקיימה ובגלל זה לזכות להכרה או לעולם הבא, אלא שבעולם הזה, צד שלא מקיים את החובה הזאת, חייב בפיצויים בעד הנוק שנגרם לצד השני עקב כניסתו למשא-ומתן או עקב כריתת החווה.

הפרק הדין בביטול החווה בשל פגם בכריתתו, גם בו יש חידושים לא מעטים לגבי החוק שלנו, החוק הקיים, והחידוש הבולט הוא בסעיף 19, האומר: "מי שהתקשר בחווה עקב ניצול, על-ידי הצד השני או מטעמו, של מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית או חוסר נסיונו, ותנאי החווה גרועים במידה בלתי-סבירה מן המקובל, רשאי לבטל את החווה." זהו חידוש, אשר אם יתקבל על-ידי הכנסת בוודאי ירבה את עבודת בית-המשפט שלנו, מפני שיש חידוש רב בטענה שאדם נכנס כצד לחווה בגלל מצוקה או בגלל חוסר נסיון.

רצוני לעמוד, חברי הבית הנכבדים, על הוראה שבפרק הבא שבהצעת החוק - צורת החווה ותכנון - הדנה בחווה פסול.

לפי החוק הקיים, כלומר לפי סעיף 64 שקראתי אותו לפני הבית, ואשר בקלות התאימו את הוראותיו לחוק האנגלי, הרי המצב לגבי חוזים בלתי-חוקיים או חוזים בלתי-מוסריים, או חוזים הנוגדים את תקנת הציבור - מה שנקרא באנגלית public policy - היה מבוסס על הרעיון שבית-המשפט לא יתן את ידו להגשמת מטרה בלתי-חוקית או בלתי-מוסרית. לכן, העקרון הזה, שיש בו הרבה מאוד מן הצדק ומן הנכון, הביא לעתים לעיוותים קשים לרעתו של הצד הישר ולטובתו של הצד הבלתי-ישר.

לא אלאה את הבית בדוגמאות. אשתמש רק בדוגמה אחת, שמביא אותה השופט ד"ר משה זילברג בספרו "כך דרכו של תלמוד", בעמוד 81, זוגמה המוכיחה עד כמה יכול עקרון נכון זה להביא לדי עיוות:

"מעשה באדם אחד שנאלץ לשלוח את אשתו עם ילדה החולה לשם ריפוי לאיטליה, ואין בידו מטבע זר. השמועה הגיעה לאוני מכרה אחת, והיא הציעה לו - ברוב חסדה - להמציא לאשתו באיטליה את הליטרות הדרושות. בתנאי שהבעל יפקיד בידה, בבטחון, את מניותיו בחברה מסוימת. הבעל הפקיד את המניות, האשה נטעה לאיטליה, לא קיבלה את הכסף שהובטח, וחזרה כלעומת שבהא עם ילדה החולה. בבואה לאנגליה הגישה הידידה ההיא תביעה נגד בעלה, ודרשה ממנו את החזרת ההלוואה... במהלך המשפט משכו עורכי-הדין את ידיהם מן התביעה והודו שהקליינטית שלהם לא עמדה בדיוורה ולא נתנה לאשה את הליטרות הקן. עתה הגיש הבעל תביעה נגדית, ותבע החזרת המניות. תשובתה של התבעת הנגדית היתה, כי התביעה (הג-

חוברת כ"ג, ישיבה ס"ז

— חוק החוזים (חלק כללי) (י. ש. שפירא, ברקת); חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה (ברקת, י. ש. שפירא) —

נמצאם בחוק החוזים בכל מדינה ומדינה. החשוב והחידוש הוא בריכוזם ובניסוחם הבהיר. וברשותכם, חברי הבית, אני רוצה לעמוד בעצם על עוד שלושה סעיפים, בקצרה, סעיפים שהם בפרק האחרון, "שונות".

חוק זה יהיה הפרק הראשון, כאמור, בקודקס החוזים שלנו, בקודקס המסחרי שלנו. לתוכו יונכסו הפרקים שכבר נתקבלו על-ידי הכנסת, כמו חוק השליחות, חוק הערבות, חוק המשכון, חוק השומרים, חוק המכר, חוק המתנה וחוקים אחרים הנמצאים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ויכולות להיות סתירות בין הפרקים ציפים הכלליים הכתובים בפרק הכולל הזה ובין היישוב של עקרון במודיפיקציה מסוימת בחוקים המיוחדים. לכן קובע סעיף 64(א), שהוראות חוק זה יחולו כשאין בחוק אחר הוראות מיוחדות לעניין הנדון.

חשוב עוד יותר הוא מה שכתוב בסעיף 64(ב): "הוראות הפרקים השני והשלישי יחולו, ככל שהדבר מתאים לעניין ובשינויים המחוייבים, גם על פעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה, והוראות הפרקים החמישי והשישי — גם על חיובים שאינם נובעים מחוזה". אתם רואים איפוא, רבותי, שהחוק הזה משתרע לא רק על חוזים, אלא גם על חיובים אחרים.

סעיף 65 חשיבותו היא יחסית, כי הוא מטיל מספר לא-קטן של סעיפים בחוק העותומני. אבל אני יכול להגיד לבית, שאני מקווה כי עוד הקיץ נגיש רשימה מלאה של חוקים עותומניים המתבטלים, וכפי שאני רואה, החוק היחידי שעדיין יישאר, ושגם את ביטולו אנו מכינים, הוא חוק בעניין ביטוח.

ואחרון אחרון חביב, הוא סעיף 66 שהוכרתי בראשית דברי המנתק את חוק החוזים של המדינה מהטבור האנגלי. מהיום שיתקבל החוק הזה, חוק החוזים במדינה יהיה חוק ישראלי, מקורי, עצמאי, ולא אנגלי.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ד ר. ברקת:

שמענו את דברי הפתיחה של שר המשפטים. הדיון בהצעת החוק יתקיים באחת הישיבות הקרובות של הכנסת.

ד. חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, תשכ"ט—1969 *

(קריאה ראשונה)

הי"ד ר. ברקת: Private Detectives, הממלאים פונקציות חשובות ומועילות בארצנו בשטחים שונים.

כאשר חברת ביטוח נתבעת לשלם דמי ביטוח כתוצאה משריפה שקרתה, היא מאד מעוניינת לדעת אם זו היתה באמת שריפה, עונש מידי שמים, או שזה היה מה שהיהודים בגולה היו קוראים "בורא מאורי האש", מצד המבוטח. ואי-אפשר לצפות כלל שחברות הביטוח ינהלו את עסקיהן רק על סמך האינפורמציה שיכולה להביא להן המשטרה. כי המשטרה, כאשר קורה מה שקורה, יש לה אפשרות די מוגבלת באופן

מטען, ולא מעט פיקציות נעשו ונעשות כדי להתגבר על הדפקט הזה. הנה, יש בחיים דברים פשוטים וברורים: אדם נכנס לחברת ביטוח, משלם פרמיה, ורוצה שבקרות משהו — מישהו שלישי יקבל את הכסף. מדוע לא יהיה לדבר הזה תוקף פשוט? או, אדם מוסר לבעל אניה את הסחורה להובלה, כדי שמישהו, מי שקונה, יקבל אותה. וכשמגיעה הסחורה — היא מגיעה בצורה דפקטיבית, קרה מה שקרה באניה, ובעל הסחורה, כלומר המזמין, הוא בעצם צד שלישי לגבי חוזה הובלת הסחורה.

השופטים שלנו בבית-המשפט העליון עמדו על הקושי הזה, רצו להתגבר עליו. וב-1954, במשפט של הוכמן נגד שמואלי, ציין השופט ברנזון בצער שאין הוא יכול לעזור לצד השלישי, מפני שהחוק האנגלי איננו מאפשר לו לעשות זאת. קצת יותר מאוחר, ב-1960, ניסה שופט בית-המשפט העליון חיים כהן לשבור את הגדר ולקבוע שכנראה החוק העותומני איננו כה רע, ולכן לא צריך לנהוג לפי החוק האנגלי. אבל הדין הוא שכאשר יושבים שלושה שופטים, צריכים לפחות שניים להיות בדעה אחת כדי שזה יחייב. הרוב הוא הקובע, והדוקטרינה הזאת לא נתקבלה.

ומעניין שב-1961 נתקל בעניין זה הטריבונל העליון של בריטניה, הגקרא בית הורדים, ורצה לחזות מהמסגרת, לעשות את הרפורמה ולומר: אכן, במקרה מסויים, כשהצדדים התקשרו בפרוש כדי להטיב לצד שלישי, הרי זה מחייב. ובכל זאת, במשפט מפורסם מאוד, שקוראים לו "מידלנד סיליקון ורסוס סקרוונגס לימיטד", נאלצו השופטים להחזות שאין הרפורמה הזאת יכולה להיעשות אלא על-ידי המחוקק. בית-המשפט קובע עד כמה הדבר הזה נחוץ ועד כמה הוא הכרחי, אבל הוא אומר: זהו שינוי של החוק, ואת החוק קובע לא בית-המשפט, והיה גבוה כאשר יהיה, אלא המחוקק. והמחוקק שם לא נתפנה עד היום הזה לעשות משהו בנדון זה, ואני מקווה שהמחוקק שאליו אני מדבר יעשה את המלאכה ויכלול בחוק את פרק ד', שעניינו חוזה לטובת אדם שלישי.

יתר הפרקים של הצעת החוק, כמו הרוב הגדול של ההוראות שבפרקים שהוכרתי, אבל לא הוכרתי את פרטיהן, אין בהם חידוש מיוחד. בצורה זו או אחרת

הי"ד ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף ז' בסדר-היום: חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, תשכ"ט—1969, קריאה ראשונה. נה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בהצעת חוק זו אוכל לקצר, ולקצר בהרבה.

כל אחד ידע שבמדינה קיימים שירותים של חוקרים פרטיים, מה שנקרא באנגלית Private Investigators, או בצורה יותר קולוקוויאלית ויותר נכונה:

כספים ורוצה לדעת מצבו האמיתי של החייב; אדם שרוצה לדעת אם הוא יכול להסתכן ולתת אשראי ניכר ללווה; חייב שהעלים נכסיו מגושו ויש צורך לעמול ולמצוא אותם - כל אלה טעונים חקירות כלכליות, כפי שזה נקרא, והעניינים האלה דורשים עיקוב וחקירה בדבר מצבו ומצב נכסיו של הלווה.

יש גם חקירות מסוג אחר שאנשים נזקקים להן, כגון חקירות על עניינים שבינו לביתה. יש שאדם מרגיש צורך לעקוב אחרי מעשיו של בן-זוגו. גם חקירות כאלה נמסרות בפרקטיקה לחוקרים פרטיים. חקירה כזו יכולה להיות דבר מועיל מאוד, אולם סכנת הפגיעה בזכויות הפרט ובתחום הסודיות של הפרט גדולה כאן למדי.

באשר לעיסוק של בילוש, עיקוב וחקירה, מה שאנו מכנים: חקירה פרטית על-ידי חוקר פרטי, קיימת גם סכנה אחרת, שחוקר פרטי בלתי-אחראי יכול "למכור", - כפי שמקובל לקרוא לזה בלשון גסה - את האינטרס-סים והסודות של הצד ששכר אותו לצד האחר.

לכן אני מחייב את עניין הסדרת המקצוע בצורה ההגיונית והקבוצית מאוד המוצעת בהצעת החוק שלפנינו. יש פה דרישות לכשירות מסוימת, נקבע כאן הצורך ברישוי, גם פיקוח על מהימנות וגם הסדר כללי האתיקה וההתנהגות.

עד כאן על העקרונות. אשר לפרטי החוק - יש לי בשלב זה כמה הערות. סעיף 4(ב) מאפשר לוועדת הרישוי לוותר על כמה תנאים, כמו השכלה תיכונית או התמחות, "במקרים מיוחדים", כלשון הצעת החוק. דומני שהמלה "מיוחדים" איננה אומרת דבר. מי יקבע מה הם המקרים המיוחדים? יש כאן פתח גם לשדירות. נראה לי שתנאי הכשירות שהצעת החוק מציגה אינם כבדים מדי. די להוכיח לדוגמה שגורשת כאן רק השכלה תיכונית - כפי שציון שר המשפטים. אין זה מוגזם לדרוש שאדם המקבל רישון לעסוק בעיסוק כזה, שיש בו גם סכנה לפרטיותו של האדם, יעמוד בתנאי הכשירות הנדרשים.

סעיף 6 של הצעת החוק קובע כי חוקר פרטי ימסור ליועץ המשפטי לממשלה, לפי דרישתו, ידיעות שגילה בדבר ביצוע עבירה. נראה לי שכאן אפשר להרחיק לכת יותר מהאמור בסעיף ולומר, שאם חוקר פרטי נתקל בעבירה, יהיה חייב להודיע על העבירה בכל מקרה, ולא רק כאשר יידרש לכך על-ידי היועץ המשפטי. בדברי ההסבר להצעת החוק מוזכר, שיש מקרים שבהם חייב אדם להודיע על מקרי עבירה הבאים לידיעתו. אני חושב שיש צורך לשנות את הנוסח. מדובר באדם העוסק בחקירות, והוא מקבל רישון לעסוק בעיסוק זה. הרישוי הוא מטעם המדינה. אני חושב שאפשר לדרוש ממנו, אם הוא נתקל בדבר עבירה, שיביא את דבר העבירה לידיעת השלטונות הממונים על כך.

אינני חושב שצריך להעמיד למשרד פרטי לחקירות תנאים שונים מאלה שמעמידים לחוקר פרטי. נראה לי שאין מקום לאבחנה כזו. כי חוקר נעזר בעוורים, וגם משרד מורכב מחוקרים ועוורים. נראה לי שאין צורך לעשות אבחנה זו בחוק.

אשר להרכב ועדת הרישוי, הוא נראה לי. הוועדה בנויה לפי דעתי בצורה נכונה. הוא הדין לגבי הרעיון של ועדת המשמעת. גם המבנה וגם האפשרות של העיר - עור לבית המשפט המחוזי, כל אלה נראים לי. אני רק

יחסי, על כל פנים אין היא יכולה להיכנס לעניין כל כך עמוק, בעיקר כשהעניין הוא כספי ולא דווקא הצד הפלילי הוא העיקר. היא אינה יכולה לתת לזה הרבה מאוד מומנה ומיכלתה.

במסחר ובעסקים יש לעתים קרובות צורך לברר מהו מצבו הכלכלי של פלוני, מה הם היחסים הכלכליים בין פלוני לבין אלמוני. ודאי שזה איננו עניין של המש-טרה. בזה מעסיקים חוקרים פרטיים. זה מקצוע מועיל, והוא הדין לגבי מקצוע השמירה הפרטית, אך אלה מקצועות שיכולים בנקל "להותחלק" לדרך לא טובה ולא טהורה.

החיים הם כפי שהם, ואין אפטרופוס לקילקול מידות. אולם עוד משנת 1956 טיפל משרד המשפטים ארוכות בהכנת חוק זה. נכתבו תזכירים מרובים בנדון, סקירות היסטוריות על התפתחות הדברים בארצות-הברית ובארצות אחרות. מה שהצלחנו להעלות הוא בעצם זאת, שיהיה רישוי של חוקרים פרטיים, שלא כל מי שרוצה להיות חוקר פרטי יהיה חוקר פרטי; שיהיה זקוק לרישון; שיהיה חייב בהשכלה מינימלית, בידיעה מינימלית של חוק ושל התנהגות אתית, ושתהיה עליו השגחה של דיון משמעת.

בעצם זהו מין חוק מסגרת במידה מסוימת, מפני שאת התקנות בדבר האתיקה, את התקנות בדבר אופן ההתנהגות, יקבע שר המשפטים. אני אומר מראש שאשמח מאוד אם מצד הוועדה תהיה הצעה שהדברים התחיקתיים המצויים בהצעת חוק זו, וששר המשפטים צריך לעשותם, יעשה אותם באישורה של ועדת החוקה, חוק ומשפט. מפני שכך יותר גאה וכך יאה.

אם הצעת החוק תישא חן בעיני הבית, אבקש להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ד ר. ברקת :

אנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק. הזמן שיעמוד לרשות המשתתפים בדיון זה הוא מ"ס 10 עד 15 דקות לנואם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארי אנקוריון, ואחריו - לחבר-הכנסת משה גסים.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה לברך את שר המשפטים על הפתיחה הנאה שזיכה אותנו בה, לחוק האזרחי היסודי, חוק החוויים, שהדיון בו יתקיים בשבוע הבא.

הצעת החוק שלפנינו מטפלת בשני מקצועות, או שני שטחי פעולה, שהם שונים בתכלית אחד מדעהו. אני מוכרח לומר שלא נראית לי כריכתן של עניין הסדרת מקצוע החוקרים הפרטיים עם עניין שירותי השמירה. אלה הם שני עניינים שונים בתכלית, ולדידי העניין של שירותי השמירה אפשר להשאירו גם בלי הסדרה חוקית מיוחדת. סוף סוף אפשר להשאיר לפרט או לוגו המחפש לו שמירה את בחינת הכשירות והמהימנות של השומרים שהוא בוחר לעצמו. לעומת זאת אני מסכים לעמדתו של שר המשפטים, שמקצוע החוקרים הפרטיים טעון הסדרה חוקית, והייתי מוסיף שהוא גם בשל לכך.

עובדה היא שעיסוק החוקרים הפרטיים כבר קנה לו שביטה גם בעולמנו. נזקקים לו עורכי-דין בשם לקוחותיהם, אבל לא רק עורכי-דין. אדם שהלווה

הפרט מזה ועל טובת הכלל מזה, לא תחדור לתחומו הפרטי של האזרח אלא אם יש הכרח בדבר לשם הגנת האינטרסים הציבוריים ועל-פי הוראת חוק מפרי רשת המתירה זאת. חידת חוקר פרטי, בעל אינטרס אישי, לתחומו האישי ולסודותיו של הפרט למען האינטרסים של אזרח אחד, אי-אפשר שלא לדאות עניין זה בחומרה. שכן ההגנה על הפרטיות היא לא רק על גופו של הפרט, אלא גם על רכושו, סודותיו, צנעת שיחותיו ואופן ניהול עסקו, וחובה עלינו להגן על הפרט מפני בילוש והתחקות אחר מעשיו ואחרותיו.

כנגד הזכות האישית של הפרט לשמירת פרטיותו עומד השיקול הציבורי לרסן זכות זו במידה מסוימת, כדי שהפרטיות לא תנוצל לרעה, שלא תהא מקור להתחמקות מתשלומי חייבים למיניהם, שלא תשמש עילה להסתרת מעשי עבירה או נזק, שכן במקרים אלה יהא בכך משום פגיעה לא רק באינטרסים החיוניים של הזולת, אלא גם באינטרס הציבורי של השלטת סדרי חוק ומשפט וכללי התנהגות חברתיים מתוקנים, שהם מאשיותיה של כל מדינה תרבותית. עצם קיומה של האפשרות להתחמק מתשלום חובות עלול לפגוע באינטרס הציבורי, שהוא בסופו של דבר גם האינטרס של היחיד, לקיים חיים מסחריים מתוקנים ושלא תינעל דלת בפני לזויים.

הניגודים שהצבענו עליהם לעיל מחייבים מציאת נוסחה המאזנת את האינטרסים; שכן המדינה אינה יכולה להעניק תשובה לכל אזרח הנזקק לחקירות של בעל-דבר. מבחינה זו טוב עשתה הממשלה בהגישה הצעת חוק הדגה בנושא זה. אלא שיש לי היסוסים אם המתכונת שהעניקה הצעת החוק למקצוע זה היא המתכונת הרצויה. יש הכרח להבטיח בחוק הגבלות ברורות המגייגות מפני חידרה מעוקה ופסולה של החוקר לתחום הפרט וזכויותיו, ולא להשאיר את הדבר לכללי אתיקה שיתקין שר המשפטים או לכללים שיצמחו במשך הזמן. ההגבלות צריכות להיות בגדר חוק, כדי שיהיו עבירה פלילית על-ידי מי שעובר עליהן ושעושים פליליים בצדן. הסדרת ההתנהגות על-ידי כללי אתיקה הופכת את העבירה למשמעית בלבד, ולא תמיד נחשבת התנהגות זו או אחרת כנוגדת סעיף של החוק הפלילי. סעיף 22 להצעת החוק הוא סעיף העונשין היחיד בהצעת החוק הקובע מאסר או קנס לגבי מי שאינו פועל לפי רישוי, אך אין בהצעת החוק כל סעיף ענשי אחר הן בעבירות הנעשות על-ידי החוקר בזמן החקירה. משום כך יש לשקול אם כל הפרק על הדין המשמעתי הכלול בהצעת החוק הוא במקומו. קביעת הליכים משמעתיים במקצוע זה, הדומים להליכים של עורכי הדין ורואי-החשבון, אינה נראית לי; כי בכל זאת יש הבדל ניכר בין המקצוע של עריכת-דין ורואי-חשבון לבין המקצוע של חוקר פרטי, ואין להעניק למוסד הזה של חוקר פרטי מעמד שנותן לו משקל דומה. הדרך הנראית לי היא עשיית הדין בעבירות של חוקר פרטי לדין פלילי רגיל.

הצעת החוק קובעת כלל, שאין אדם רשאי לעסוק בחקירה פרטית אלא אם עבר מיון, עמד בכללי הכשרה מתאימים וקיבל הרשאה לעסוק במקצוע זה. אין ספק שזוהי ההוראה החשובה ביותר בהצעת החוק והיא במקומה ובעתה. הוראה זו תגביר את רגש האחריות של החוקר הפרטי וזתיל עליו מורא מפני חטאים כלפי היחיד; אך, ואולי גם משום כך, היא עשויה

רצה לומר שלא נראית לי ההוראה שתהיה שמורה זכות לשר המשפטים להתלות את הרישוי; מיותר הדבר שזכות זו תהיה שמורה זוקא לשר המשפטים. אינני רואה סיבה מדוע ועדת המשמעת, שהיא בת שלושה חברים, ושאליה מובא העניין, לא תוכל לעשות אותו דבר ולהתלות את הרישוי. סוף כל סוף על החלטתה יש אפשרות לערער בפני בית-המשפט המחוזי. הפרט יצורה יכולה להיות דומה למקרה של שיחרור עציר בערבות. מה אתה עושה כאשר אתה צריך לעצור אדם? אתה מביא אותו לפני שופט שלום. שופט השלום מחליט, לפעמים לפי "קייס" דל מאוד, כאשר מובאת לפניו הצהרה של מישעה מהמטורה אשר מצהיר בהן צדק או בשבועה שהאדם הוא חשוד ויש מקום לערוך חקירה. על החלטה כזו אפשר לערער, אמנם לא עירעור ממש, אבל מכל מקום יש אפשרות לפנות עוד פעם לבית-משפט גבוה יותר. נראה לי שיותר נכון למסור פונקציה זו לוועדת המשמעת.

אלה הם הפרטים שעמדתי עליהם בשלב זה. בדרך כלל מחייב אני את הצעת החוק, עם ההערה היסודית, שאני חושב כי היה זה נכון אילו היה שר המשפטים מוציא מהצעת החוק את הפרק הדין בשירותי שמירה, כי מקומו של פרק זה איננו בהצעת חוק כזו.

ה"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נסים.

משה נסים (גח"ל):

ברשות היושב-ראש וחברי הכנסת הנכבדים. המוסד של "חוקר פרטי" ושירותי שמירה" הפך להיות בשנים האחרונות לתופעה. מדי שנה גדל ורב מספר העוסקים והנזקקים למקצוע זה, המספק לכל דורש שירותים כגון: בדיקת מהימנות עובדים, בדיקות מסחריות, בדיקת קוץ אשדאי, חקירות ביטוח וגניקין, איתור נכסים, איתור חייבים, שירותי בטיחות ובטחון, עיקובים, צילומים וכל כיוצא באלה. אין ספק שהמחוקק מצווה עתה ליתן דעתו על תופעה זו, אם לשם ריסונה ואם לשם הסדרתה כמקצוע שאין מנוס מקיומו.

הצעת החוק שלפנינו בחרה בדרך של הסדרת המקצוע והיא מעניקה לו גושפנקה חוקית וסטטוס משפטי המרים את משקלו וחשיבותו. אין ספק שאין להשלים עם המצב הקיים, שכל דיכפון ייתי ויהיה חוקר - והשוק מוצף בחוקרים שאינם ראוים ומסוגלים למלא עבודתם כדבעי. ברם, עד שאנו באים לדון בגופה של הצעת החוק, מן הדין שנדון במהותה של תופעה זו, תופעה של חוקר פרטי, הטובה היא אם רעה, ומה השלכותיה לגבי הגנת זכויות הפרט, שמדותיו, רכושו, עסקיו וכיוצא באלה לא יהיו נחלת הכלל או נחלת הזולת, אלא עניינו הפרטי בלבד.

אכן, לא ייתכן שפעולת חקירה מסוג זה, הנעשית על-ידי חוקרים פרטיים, לא יהא בה משום פגיעה בצנעתו של הפרט, ושומה עלינו להגן על הפרט מפני פלישה של אדם זר לארבע אמותיו. הדבר חמור שבעתיים כאשר החוקרים הפרטיים אינם בודקים באמ-צעים, ובדרכי פיתוי שונות משיגים מבוקשם, ומכל שכן שחמוד הדבר כאשר החוקר מוסר ללקוחו ממצאים, כביכול, שאינם מדויקים, ובכך מוסיף הוא חטא על פשע הן כלפי הנחקר והן כלפי הלקוח.

אנו משתדלים שאפילו המדינה, המופקדת על הגנת

פיננסיות אין החברה והפרט מוגנים דיים מפני גזל, מועמדים לפשיטת-רגל וגנבים מהחוגים הנוצצים.

בעבירה פלילית עומדות המשטרה והתביעה הכללית לצדו של הפרט, אך בעבירה כלכלית-פיננסית אין הפרט, או באי-כוחו העורך-דין, יכול להצטייד באותן הוכחות הדרושות לו להתדיינות בפני בית-המשפט, אלא אם השתמש בדרכי עיקוב וחקירה משלו.

עשרות מיליוני לירות מכספי המדינה, ואולי מאות מיליונים, היו נחסכים לו נדק עברו ומצבו של המשקיע הוזר והישראלי. רק לאחרונה התחילו משרדי הממשלה וחברות ציבוריות להשתמש בשירות חקירות כדי לעמוד על מצבו המדויק של המשקיע, מועמד לשותפות או להלוואה. אני תוהה על כך מדוע לא השכילה הממשלה לבדוק מצבם האמיתי של פושטי-רגל ואם לא היתה הברחת הון מצדם. האם אין ללמוד מחתך של פושטי-רגל מה המצב האמיתי, כדי להזהיר את החברה בעתיד מאותם פושטי-רגל ושיטותיהם? כדי להסדיר את הצורך בשירותים אלה, הצעת החוק הזאת היא במקומה.

אנסה להציע להלן מספר תיקונים להצעת החוק: בסעיף (2) (ב) חסר בהרכב ועדת הרישוי איש המקצוע המסוגל להוסיף ממד חדש לוועדה. למרות ההנחה ששר המשפטים ידאג בוודאי שנציגי הממשלה יהיו מומחים לדבר, מוטב לצרף לוועדה איש ציבור, העוסק בשטח זה יום ויום והנמצא מהצד השני של המיתרס.

בסעיף 4 (א) (4) מוזכר מנהל המשרד. לא צויין מיהו מנהל זה. האם הוא בעל מניות, אדמיניסטרטור? האם כלכלן או מנהל חשבונות לא יכול להיות מנהל אם אינו חוקר פרטי?

אני יודע שבסעיף 9 יש פיסקה הקובעת, שבעלי משרד לחקירות פרטיות צריכים להיות חוקרים פרטיים רשויים. דומני שכאן חייבים לקבוע הגדרה מיוחדת למנהל המשרד.

זאת ועוד, לפי סעיף 4 (ב) רשאית הוועדה לוותר על התנאים האמורים בפיסקאות (3) ו-4. אני מציע להוסיף גם פיסקה (6) לגבי בני-אדם שעסקו בשטח זה ופרשו משירות ציבורי ולדעת הוועדה יש להם הנתונים ואינם זקוקים למבחן בדיני ישראל ובאתיקה מקצועית. יש לאפשר לוועדה לפטור אנשים אלה ממבחן זה.

סעיף 5 דורש מהחוקר הפרטי חובת מהימנות כלפי לקוחו, מבלי לכרוך מילוי חובה זו בענשים מרתני-עים. חבר-הכנסת נסים, שדיבר לפני, העיר שהענשים המפורטים בסעיף המסוים אינם כוללים עניינים אחרים, כגון העניין הזה.

בסעיף 6 מדובר על גילוי ידיעות לפי דרישת היועץ המשפטי. יש להחיל סעיף זה רק על ידיעות חסויות וידיעות המהיחסות לעבירה שבוצעה, ואין לדבר בהכללות. אין לדבר באופן כללי על כך שהיועץ המשפטי רשאי לדבר על ידיעה. כך מרוקנים את עבודתו של החוקר הפרטי ואת עבודת משרדו מתכני.

בסעיף 10 ובסעיף 13 מדובר בהעסקת מתאמנים ובשומרים. האם אין צורך לקבוע את היחסים בין המנהל לבין המועסקים כדי למנוע ניצול?

בסעיף 13 (ב) נאמה, שיועסק כשומר רק אדם שהשיג את אישור המשטרה לכך. דרוש שומר תוך

להרים את משקל ממצאיו של החוקר הפרטי בעיני בית-המשפט כאשר בית-המשפט מתבקש להתייחס לממצאיו. דבר זה מחייב את החוקר הפרטי שלא לעשות מלאכתו רמיה, אלא לנסות להגיע לממצאים גם אם אין הם עולים בקנה אחד עם האינטרס של לקוחו. לכן כאשר מציבים את כללי הנאמנות של החוקר הפרטי, אין זה מספיק שהיו כלפי לקוחו בלבד, כמאמר הצעת החוק, אלא חובה זו צריכה להיות גם כלפי כל צד אחר.

כפי שאמרת, יש לברך על הגשתה של הצעת החוק, ואני מקווה שועדת החוקה, חוק ומשפט תכניס בה את השינויים הדרושים.

הי"ד ר. ברקה:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-פורת, ואחריו - לחבר-הכנסת ארוז.

מרדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. רצוני להקדים ולהעיד הערה לעתונות לגבי טיפולה בהצעות חוק או בדיונים המתקיימים בכנסת. העתונות במדינת ישראל מטפלת בכנסת, בחברי כנסת, בדרכים שונות, ויש תופעות בעלות ממדים ובשום פנים היחס אליהן אינו כפי שצריך להיות. אותה הנוגע לזכויותו של הפרט הדרושים בין חברי הכנסת ובין העתונות היא, שהעתונות אינה מתעמקת בנושאים כאלה לפני שהם מובאים לדיון הכנסת.

הצעת חוק זו מונחת על שולחן הכנסת מחדש אפריל 1969, כלומר למעלה משנה. על העלאתה לדיון הוחלט ודאי לפני עשרה ימים. לדעתי היה בידי העתונות סיפק רטלי בנושא זה הנוגע לזכויותו של הפרט במסגרת החברה. חברי הכנסת יכולים היו לקרוא מאמר, שני מאמרים או שלושה, המעמיקים בנושא כזה בצורה זו או אחרת. ותבל שחבר הכנסת אינו יכול לדעת מהי דעת הציבור - אם כי העתונות לא מבטאת את דעת כל הציבור - או לפחות מה דעת העתונות המעמיקה בנושא כזה.

ועתה, בהתייחסי להצעת חוק זו, אני מלווה ברגשות מעורבים: האחד - רצוני לברך את משרד המשפטים על יומתו לכסות שטח חשוב וחיוני, שכיום הוא פרוץ ומופקר; והאחר - לומר דברי תוכחה, באשר לא היתה הכנה מספקת תוך חקירת הנעשה בשטח הזה. הוועדה שתעסוק בחוק תצטרך להשיקע מאמצים גדולים לשיפורו ולהתאמתו למציאות. לדעתך, שר המשפטים יצטרך לוותר מראש על זכות הטענה של "נושא חדש". הודעתו בפתיחה היתה סימן טוב לכך שהוא מוכן לשחק את ועדת החוקה, חוק ומשפט בסמכויותיו, בסמכויות התחקיטיות בשלבי הכנת החוק.

ההתפתחות הדינמית של מדינת ישראל, הרחבת זכויות הפרט וחופש התעסקות, מצד אחד, והצורך בשמירה על זכויות הולול וצנעתו, מצד אחר, מטילים על החברה תפקידים מסובכים.

הצורך במחקרים כלכליים וחקירות פרטיות מסביב להשקעות הון ואמינות המשקיעים, הלויים והמועמדים להיות מועסקים בשירות חברות ועסקים שונים, נעשה לדבר חיוני ביותר.

לגבי עבירות פליליות יצרה החברה כלים של פיקוח, חקירה, תביעה והוכחה לפני המשפט, אך בעבירות

צנעת הפרט מעוגנת בכל חוק, מכל שכן מן הדאוי שתהיה מעוגנת בחוק זה.

הערה שנייה בעניין ההגדרה: בהצעת החוק נאמר בצורה שלילית מה לא נכלל בתפקידו ובעיסוקיו של חוקר פרטי, היינו: "מוחקרים מדעיים או סקר דעת קהל". נכון שחוק זה לא צריך לעסוק בסקר דעת קהל, אבל רצוני לנצל הזדמנות זו כדי להפנות את תשומת-לבו של שר המשפטים לכך שהגיע הזמן שיהיה חוק שלפיו יהיה פיקוח על משרדים ואנשים פרטיים העוסקים בסקר דעת קהל.

שר המשפטים י. ש. שפירא: למה?

ראובן ארוז (המערך, עבודה-מפ"ם):

אומר למה. אני סבור שזה גחוק, משום שסקר דעת הקהל כיום, במקרים רבים, אינו סקר בלבד, אלא גם מכשיר לעיצוב דעת קהל, ואם מדובר בעיצוב דעת קהל, הרי רצוי שיהיה מוסד שיפקח על דרך ביצוע הסקר ומנהיגותו. לאחרונה רבו הסקרים בעלי חשיבות ציבורית ומדינית ממדרגה ראשונה. לפעמים הסקר הוא סקר; לפעמים הסקר הוא שקר. דרוש פיקוח על תנאי הכנת הסקר, על הקריטריונים לעריכתו. אין לי דעה קדומה לגבי כל הסקרים הנערכים על-ידי גופים שונים. אינני מציע לקשור את העניין הזה עם החוק החדון, אך ניצלתי את ההזדמנות כדי להפנות את תשומת-לבו של שר המשפטים לנושא הזה, שלדעתי ראוי הוא לטיפול.

עכשיו הערות קצרות בכמה נושאים הנוגעים לפרטי החוק. אשר להרכב ועדת הרשוי, אני חושב שרצוי להבטיח כי המומלצים על-ידי המשרדים יהיו גם אנשי ציבור ומקצוע ולא רק עובדי משרדים ממשלתיים.

חבר הכנסת אנוקווין הפנה את תשומת-הלב לסעיף 4(ב), ואני מסכים עם הערתו. בסעיף זה נאמר כי "במקרים מיוחדים רשאית הוועדה לוותר על התנאים" לגבי כשירות החוקרים הפרטיים. אני סבור שהגדרה מעין זו, "במקרים מיוחדים", הניתנת לשיפוטה של הוועדה, יכולה לא פעם לערר תלונות וטענות על שרירות-לב וכדומה. אם יש מקרים מיוחדים - או שיפורטו בחוק, או שייקבעו בתקנות שיתקין שר המשפטים. מכל מקום, אינני סבור שיש להשאיר את העניין הזה לשיפוטה של הוועדה בלבד.

אשר לפיקוח, בסעיף 7(ב) נקבע מוסד, או על כל פנים תפקיד, של "בדוק", שיבדוק עניינים הנוגעים להתנהגותו של חוקר פרטי רשוי. אינני בטוח אם יהיה זה נכון ויעיל שיהיה מינוי מיוחד לבדוק. נראה לי, שאפשר להטיל תפקיד זה על פרקליטות המדינה, שתבדוק ותחקור אותם עניינים הטעונים בדיקה ותחירה.

הערת הבאה מתייחסת לסעיף 9(ב). בסעיף זה נאמר כי "תאגיד לא יחא כשיר לפתוח משרד לחקירות פרטיות או לנהלו, אלא אם הוא תאגיד רשום בישראל וכל מנהלי המשרד הם חוקרים פרטיים רשויים". אני מטיל ספק אם יש לנו עניין בכך, שתאגיד חוץ יפעלו בישראל. אם דרושים מומחים לתאגידים ישראלים, זה עניין של קבלת רשיו. מכל מקום, במקרה הזה כדאי לדרוש שיהיו תאגידים ישראלים ולא רק שיהיו רשומים בישראל.

הערת האחרונה מתייחסת לעבירות על החוק ולסעיף העונשין. בסעיף 22 נקבע שהעובר על הוראות

עשרים-וארבע שעות או תוך ארבעים ושמונה שעות, המשרד המסוים חייב לספק את השומר תוך זמן קצר, ואם המשטרה אינה מספיקה לתת את האישור תוך הזמן הזה, אי-אפשר להעסיק שומרים מסוימים ואי-אפשר למלא את הדרושות. יש להגביל את מתן האישור בעשרים-וארבע שעות. בוודאי יש בדיקות הנמשכות יותר מעשרים-וארבע שעות. במקרה שלאחד עשרים-וארבע שעות מסתבר שהשומר הוא עבריין, אפשר לשלול ממנו את הרשיון הומני שניתן לו.

בסעיף 16 מיותרת, לדעתי, הגבלת הרשיון. מדובר על כך שהרשיון יהיה בתוקף במשך שלוש שנים ולאחר מכן אפשר יהיה לחדשו. אינני יודע לשם מה ההגבלה. מדוע אי-אפשר להעניק רשיון לצמיתות? ועדת המשמעת רשאית לשלול רשיון שניתן. במקרה שיגלו שיש לשלול רשיון, אפשר לעשות זאת כפי שנקבע בחוק. אין צורך להגביל את הרשיון בזמן מסויים. אם יש צורך באגרה שנתית, אפשר לתת רשיון לצמיתות וגם לקבוע אגרה שנתית.

סעיף 20 מחמיר מאוד ומהווה פתח לנקמנות ולהטרדה בודון מצד מתחרים וגורמים שהחליטו להיפרע מבעל הרשיון. יש להגביל את הסמכות האוטומטית של שר המשפטים להתלות רשיון רק בשל העובדה שהוגשה תלונה.

סעיף 23 מרשה לעוסק בחקירות ובשמירה להמ- שיש לעסוק בכך שישנה חודשים אחרי הניתנה של הצעת החוק הוזאת על שולחן הכנסת. כזכור, הצעת חוק זו הונחה באפריל לפני שנה. אני מבין שיש כאן צורך בתיקון טכני.

אני סבור שיש להגביל את ועדת הרישוי ולחייבה במתן תשובה תוך שישה חודשים. הסיבוב במתן רשיון יכול להימשך יותר משישה חודשים ואז יהיה מנהל המשרד חייב לסגור את המשרד כיוון שהתשובה עדיין לא הגיעה.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. למרות הסתייגויות הרבות, אני סבור שהעברת הצעה זו לוועדה עדיפה מן החלל העלול להיווצר בהעדרה. ושוב מברך אני את שר המשפטים על הגשת הצעה זו.

הי"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ארוז, ואחריו - לחבר הכנסת קלינגהופר.

ראובן ארוז (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אודה שהופתעתי כאשר קראתי בדברי המבוא לחוק שהמדובר במקצוע שלפי הערכה עוסקים בו למעלה ממאה תאגידים, גדולים כקטנים, ומספר רב של אנשים פרטיים. עובדה זו מספיקה כדי להצדיק את הצורך בחקיקת חוק זה. אולם רצוני לשים את הדגש בסעיף העיקרי, בעניין ההגדרה. כאן אני רוצה להעיר שתי הערות. בדברי המבוא נאמרו, לדעתי, דברים נכונים, שהעיסוק במשלח-יד זה עשוי לגלוש בנקל לתחומים בלתי-רצויים, לפגיעה בזכויות הפרט בצורות שונות ואפילו עד כדי הפרת החוק. אם אמנם הדבר כך הוא, הרי נראה לי שצריך לקבוע במפורש שעיסוק של חוקר פרטי לא יכלול השגת ידיעות ואיסופן בתחומים של עניינים משפחתיים שבין בני-הזוג. כוונתי, שהחוקר הפרטי לא יעסוק בעניינים שבצנעת הפרט. ההגנה על

שביצע את העבירה, לא ייחשב כמקרה של חוקר פרטי לעניין החוק, שכן רצונו של העתונאי לספק את שירותו זה רק לעתון שלו.

צד חיובי אני רואה בתנאים המוצעים לעניין כשי-רותו של החוקר הפרטי. הוא יידרש להיות בעל השכלה התיכונית, לעבוד תקופת התמחות של שלוש שנים לפחות, ולעמוד בבחינות ביני ישראל ואתיקה מקצועית. גם הדרישה, שהאדם יהיה חייב להמציא אישור מהמשרדה שאין לה התנגדות להענקת הרשיון, מובנת מאלה. אלא שאם אני קורא בהצעה שהמשרדה תהיה רשאית לבסס את דעתה לא רק על טעמים של בטחון הציבור או על טעמי העבר של המבקש או התנהגותו, כי אם גם על טעמי אופיו - יש לי הרגשה קצת לא נעימה. מאימתי מפקחת המשרדה על אופיים של בני-אדם? האם היא האינסטנציה המתאימה לאבחן באופן בטוח את תכונות האופי של המבקש? לפי איזה קנה-מידה תשפוט אותו לעניין זה ותעריך את קווי אופיו לשבט או לחסד? האם הדבר לא יפתח פתח, לפחות להלכה, לקביעת עמדתה של המשטרה על-פי נתונים היפו-טטיים והשערות, שלא יהיו מבוססים די צרכם?

בסעיף 5 ייקבע הכלל שחוקר פרטי יפעל בביצוע שירותיו במהימנות, בנאמנות וביושר כלפי לקוחו. זהו עקרון חשוב, וטוב שייקבע בחוק במפורש. אבל לא רק האינטרס של הלקוח ראוי להתחשבות מצד החוקר. הבלש הפרטי צריך לדעת שמוטלים עליו מעצורים מסויימים גם כלפי האדם שעליו הוא אוסף ידיעות. במיוחד צריך החוק להחייב אותו, ואף את לקוחו, לשמור את תוצאות חקירתו בסוד, ולא למסור אותן אלא למי שמוסמך על-פי הדין לקבל אינפורמציה עליהן.

ומכאן אני מגיע לשאלה: האם רצוי הדבר שהשל-טונות יהיו מוסמכים לדרוש מחוקר פרטי אינפורמציה באילו עניינים הוא עורך חקירות ומה תוצאותיהן? את התשובה לשאלה מוצאים אנו בסעיף 7(א) להצעה, המנוסח בו הלשון: "חוקר פרטי רשוי ימסור, לפי דרישתו של היועץ המשפטי לממשלה, או של מי שהסמך לכך, כל ידיעה הדרושה לביצוע חוק זה או תקנות לפיו או לפיקוח על פעולותיו כחוקר פרטי". דומני כי סעיף זה עשוי למסור לשלטון סמכות, בלתי-מוגבלת למעשה, להשיג מן החוקר הפרטי כל ידיעה על הנתונים שאסף בחקירותיו. הסעיף יאפשר ליועץ המשפטי או לבא-כוחו לערוך לגבי חקירות דטקטיביות את מה שקוראים בלעז "fishing expeditions"; הוא יאפשר להם לדוג בחומר החקירות שהחוקרים הפרטיים יהיו חייבים למסור להם, לדוג בו לעמקו ולרחבו, שבא ייתקלו במקרה באיזה עניין פיקני או חשוב. אולם השגת אינפורמציה על-ידי השלטון באמ-צעות "fishing expeditions" נחשבת לכל הדעות כשיטה שלילית ופסולה. הוועדה תצטרך איפוא לתת את דעתה על שינוי מתאים של סעיף 7, שימנע שימוש לרעה בסמכות לדרוש מחוקר פרטי מסירת ידיעות.

החוק ישלטי משטר רישוי גם על פתיחת משרדים לשירותי שמירה וניהולם. ביחס לסוגיה זו עלי להעיר, כי גם בעל רשיון למשרד כזה מן הדין שישירת את לקוחו במהימנות, בנאמנות וביושר, שהרי הוא אחראי לשמירת בטחונו של האדם או של רכושו. ברם, משום-מה חובת המהימנות, הנאמנות והיושר מוצעת במפורש רק לגבי חוקר פרטי, לא לגבי בעל רשיון לשירותי

השטופים אשר בהם נקבע הצורך ברישוי, דינו מאסר שנה אחת או קנס עשרת אלפים לירות. נראה לי שהעונש הוא קל מדי ושיש להחמירו. אם אנו רוצים שיהיה באמת פיקוח יעיל על המקצוע הזה, גם בהתחשב באופיו, החורג לפעמים מעניין של חקירה פרטית, ונודעת לו משמעות ציבורית, הרי נראה לי שצריך להחמיר את העונש ולהעלותו לשנתיים או לשלוש שנות מאסר.

אני תומך בהצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה.

ה"ז ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלינגהופר ואחריו - לחבר-הכנסת אבנר.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע בא להנהיג חובת רישוי לשני מקצועות שהעיסוק בהם עד עתה לא היה מותנה בהשגת רשיון - המקצוע של חוקר פרטי והעיסוק בשירותי שמירה. החוק ימלא לאקונה בחקיקה שלנו, וללא ספק יש לקדם את היוזמה התחיקתית הזאת של הממשלה בברכה. אנחנו חיים בעידן של דחף התניית כל מיני עיסוקים בקבלת רשיון או היתר מאת השלטון, בין שהדבר מוצדק לגבי מקצוע או מלאכה מסויימים ובין שאינו מוצדק לגביהם. אך מקצוע כמו של בלש פרטי, שהפעולות הכרוכות בו עשויות נפקל לפגוע באינטרסים ציבוריים או להסיג גבולות של נחומי הפרטיות של היחיד, או אפילו לבלשו צורה של פעולות מעין-משטריות, היה פטור עד עכשיו מחובת הרישוי ומכל פיקוח. מצב זה, הגובל בהפקדות, בודאי שאינו רצוי, וטוב יעשה אפוא המחוקק אם יטיל משטר של רישוי והשגחה על מקצוע זה. גם המידה, הגבוהה באופן מיוחד, של נאמנות הנדרשת מטבע הדברים מחוקר פרטי כלפי לקוחותיו, היא נימוק לכך שהגיע השעה להוציא את הבלשות הפרטית מן החלל הריק שהיא שרויה בו מבחינה תחיקתית.

אשר לפרטי ההצעה, הרי ראויה לתשומת-לב, ראשית, העובדה שרשות הרישוי לא תהיה עובד ציבור אחד, אלא תהיה גוף קולגיאלי. את הדבר יש אולי להבין כך, שרשות זו רצוי שהיה מיוצגים בה כמה גורמים - הגורם הבטחוני, הגורם המשטרתי, הגורם המעין-שיפוטי והגורם הציבורי הכללי. מכאן מגיעה ההצעה למספר של ארבעה חברים. לי נדמה שמספר זוגי אינו נוח לקבלת החלטות, ועל כן הייתי מציע שמספר חברי ועדת הרישוי יועמד על המישה.

עיסוק, הטעון רישוי, של חוקר פרטי מוגדר בהצעה כעיסוק "בהשגת ידיעות או באיסוף, לצרכי אחרים ודרך שירות לכל". אני חש בקושי מסויים בפירוש צירוף המלים "דרך שירות לכל". האם הפירוש הנכון הוא, שאם דטקטיב יעסוק ב"ספציאליזציה" מסויימת, כגון בבילוש בכר נאמנותו הקונואלית של בן-יוזג, לא ייראה העיסוק כ"שירות לכל", ועל כן לא יהיה טעון רישוי, או שמא הכוונה היא ששירותי הבלש יהיו סתם פתוחים ללקוחות ואין נפקא מינה אם הבלש יציע את שירותיו לכל עניין או אם יציע אותם רק לסוג מסויים או סוגים מסויימים של עניינים? דומני שמבחינה זו צריך אולי להבהיר יותר את ההגדרה התחיקתית של "חוקר פרטי". לעומת זה ברור לי שמקרה כגון זה של עתונאי העוסק בחיפוש אינפורמציה הנוגעת לביצוע פשע מסויים, ומבקש גלגות את האדם

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :
נדמה לי שבשיקרו של דבר אין בינינו כיום חילוקי-דעות.

(חבר-הכנסת מ. סורקיס קורא קרי-את-ביניים)

בשעת הכרעה קורים דברים משונים. אתם הייתם במפלגה אחת, והיום אתם שייכים לשני קצוות. אנחנו היינו בשני קצוות, והיום אין בינינו חילוקי-דעות עיקריים.

(חבר-הכנסת מ. סורקיס קורא קרי-את-ביניים)

חבר-הכנסת סורקיס, אינך יכול להכתוב למר בן-גוריון את דעותיך.

כנסת נכבדה, החוק שלפנינו קובע כי חובת הרישוי תחול על כל מי שעוסק בהשגת ידענות או באיסוף למען אחרים, ומוציא מכלל זה חקירות לצורך מחקר, מדע או סקר דעת קהל. הייתי מרחיב את תחומי החריג ומתיר חקירות ללא רישוי גם לעתונאים העוסקים בהשגת ידענות לצרכי הציבור ובגילויי פרשיות החשובות לטיהור האווירה הציבורית וגם לפרקליטים העורכים לעתים חקירות באופן עצמאי. מובן שחקירות אלה נעשות לצרכי אחרים דרך מתן שירות לציבור. אני מקווה שבועדה יובהר הדבר הזה בצורה המפורשת ביותר.

לגבי סקר דעת קהל העיר חבר-הכנסת ארוי כמה הערות. גם אני סבור שיש אי-סדר וחוסר מדעיות בכמה מן המכונים, וייתכן שדווקא בשטח זה יש צורך בפיקוח מדעי מינימלי, אם כי בניגוד לחבר-הכנסת ארוי אני סבור שגם הסקרים המתפרסמים מראים בעליל שדעת אנשי הסיפוח אינה שולטת במדינה. הסקר האחרון, שהתפרסם לפני כמה ימים על-ידי מכון מכובד, קבע ש-33% בלבד במדינה מגדירים את עצמם בתור "נציג".

חיים קורפו (גח"ל) :

איפה היו בבחירות?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :
אצלכם לא היו.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל) :
האם זה שייך לחוק הזה?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :
דובר פה על סקר דעת קהל. הסקר שהזכרתי חופף את תוצאות הבחירות.

החוק הישראלי אינו מחייב אזרח למסור למשטרה מיוזמתו על ביצוע עבירות, להוציא מקרה שאדם יודע כי פלוני זומם לבצע פשע. והנה בא החוק המוצע ומחייב חוקר פרטי לגלות ידיעות על עבירות ליועץ המשפטי, או למי שהוסמך לכך על-ידי, אם נדרש החוקר למסור ידיעות כג"ל. זוהי תוראה חמורה ומרחיקת-לכת.

החוק בא לתחום תחומים, לקבוע מסגרות גאותות, להפוך את העיסוק במקצוע לעיסוק רציני ומכובד. במהלך החקירות עשוי החוקר לקבל אינפורמציה סודית, שלא היתה נמסרת לאנשי משטרה, מתוך מתן אמון

שמירה. חובה זו היא הגרעין המינימלי לאחריותו המשמעתית של חוקר פרטי, גרעין שהחוק המוצע קובע אותו במפורש ואינו מניח את קביעתו למחוקק-המשנה בלבד. החוק יעמיד לא רק חוקרים פרטיים, אלא גם - ובצדק - בעלי רישיונות לשירותי שמירה תחת המרות של השיפוט המשמעתית המיוחדת לפי ההוראות הנוגעות בדבר, וגם מסיבה זו רצוי להטיל בחוק את חובת המהימנות אף על בעלי רישיונות מסוג זה.

ביחס להוראות הדנות בשיפוט משמעתית - לא מובן לי מדוע נקבע בסעיף 17 ששר המשפטים יוכל לקבוע בתקנות רק דברים שיש בהם משום התנהגות בלתי-הולמת במקצוע של חוקר פרטי, ולא יוכל לקבוע בתקנות הוראות כאלה לגבי בעל או מנהל של משרד לשירותי שמירה.

אדוני היושב-ראש, לבסוף אתייחס להוראות שלפי-הן החלטות של ועדת הרישוי ושל ועדת המשמעת יהיו נתונות לערעור בפני בית-המשפט המחוזי. פתיחת דרך עידודית אל בית-המשפט מגלה התחשבות ראויה לציון בחיזוק העקרונות של שלטון החוק. אני מקדם בברכה את העובדה שלא מוצעת הקמת ועדת עררים אדמיניסטרטיבית בעניין זה, לא כאינסטנציה יחידה לשמיעת תלונות ואף לא כערכאת-ביניים בין ועדת הרישוי וועדת המשמעת מצד אחד, ובית-המשפט מצד שני, אלא נקבעה פנייה ישירה אל הרשות השופטת. זהו נסיון תחיקתי שאפשר ללמוד ממנו לקחים מסויי-מים לגבי חוקים אחרים המגלים נטייה מופרזת להקמת טריבונלים אדמיניסטרטיביים במדינה.

הי"ר ר. ברקת :

רשות הייבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יורשה לי להקדים הערה. נמסר לי שבמהלך ישיבה זו הגיש חבר-הכנסת דוד בן-גוריון את התפטרותו מן הכנסת, וזו תיכנס לתוקף, אם לא יחזור בו תוך 48 שעות. אני רוצה להשתמש בהזדמנות זו כדי לבקש מחבר-הכנסת בן-גוריון לחזור בו. לחמתי בחבר-הכנסת בן-גוריון במשך שנים רבות, אך דווקא כיום יש חשיבות מיוחדת ועצומה לכך שדעתו של בן-גוריון תישמע, כשהוא לוחם למען שלום ללא סיפוח, ונגד הפיכת ישראל לרודזיה יהודית, בה ישלוט עם אדוניים על עם עבדים. חשוב שדעה זו תישמע ודווקא מעל במת הכנסת. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת שבשעתו הגשתי הצעת חוק, שבה הצעתי להעניק לחבר-הכנסת בן-גוריון חברות בכנסת לצמיתות. אני מצטער שרעיון זה לא נתקבל בשעתו. על כל פנים, אני רוצה לפנות מעל דוכן זה לחבר-הכנסת בן-גוריון ולבקשו לחזור בו.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם) :
עכשיו יש כל הסיכויים.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :
הייתי רוצה שדעתו תישמע כאן יותר מדעתך.

בנימין הלוי (גח"ל) :
ומדעתך.

אישור-המשטרה שאין לה התנגדות, מטעמי עברו, אופיו או התנהגותו של המבקש, וכי, להענקת הרשיון. מה זאת אומרת "אופיו"? מה הקריטריון לאופיו זה? אם אומרים הרשעות קודמות, עבר פלילי - זה מובן, אפילו רציני. אבל אם אומרים "אופיו", זה לא מובן. ושוב: המשטרה, מטבע הדברים, יכולה לדאות בחוקר הפרטי מתחרה וגם יריב. איני חושב שצריכים לתת למש-טרה את האפשרות לפסול חוקרים פרטיים, בייחוד כאשר אין האפשרות הזאת קשורה בשום קריטריון אובייקטיבי, אלא במין הערכה סתמית לגבי אופיו של אדם.

החוק המוצע קובע כי תאגיד לא יהא כשיר לפתוח משרד לחקירות פרטיות, אלא אם כן כל מנהלי המשרד הם חוקרים פרטיים רשויים. לדעתי צריך להפריד בין הפונקציה הכלכלית שבניהול משרד חקירות לבין הפונקציה המקצועית. ברור שלתאגיד צריך להיות מנהל מקצועי, שהוא חוקר פרטי בעל רשיון. אולי אפשר להבין את הצורך בכך שרוב המנהלים יהיו אנשי מקצוע מוסמכים. אך לחייב את כל מנהלי התאגיד ברישוי, זוהי הוראה מוגזמת ומיותרת.

בשעתו טיפלה הכנסת בחוק אחר, שאף הוא דן ברישוי, רישוי קבלנים. באותו חוק נקבע כי בתאגיד קבלני צריכים חלק מהמשתתפים להיות קבלנים רשו-מים, ולא כולם. מדוע לא להחיל אותו עקרון על משרד חקירות?

אשר לשירותי שמירה, החוק קובע כי לא יתח אדם משרד לשירותי שמירה אלא אם כן אישרה המשטרה את פתיחת המשרד.

לאחרונה רבו שומרים בעלי עבר פלילי מובהק, אשר גבו כספים מבעלי עסקים באזורים מסויימים ובענפים מסויימים, ומר היה גורלו של אותו בעל עסק אשר סירב להודק לשירותים אלה. יש אצלנו התחלה, ולא רק התחלה, לתופעה של גנגסטריזם, של כנופיות מאורגנות של גנגסטרים, הגובות מה שנקרא "Protec-tion Money" - דמי שמירה. הם מציתים בתי-עסק, דיסקוטקים, או מועדוני לילה, שאינם שוכרים אותם כשומרים. תופעה זו כבר השתרשה בתל-אביב, ואולי גם במקומות אחרים בארץ. אם המגמה של משרד המשפ-טים היא לשים קץ לתופעה זו, הרי היא חיובית ביותר. בסיכומי של דבר, אני מחייב את המגמה הכללית של החוק. אני מתנגד בחריפות לכמה מפרטיו. מתוך צפיה לכך שדברים אלה יתקנו בוועדה, אמנע לפי שעה מהצבעה.

הו"ר מ. ביבי:

רשות היבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריי לחבר-הכנסת נסים אליעד.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הכנס הנוכחי של הכנסת נפתח לאחר פגרה שבה התחולל המאורע החמור ביותר מאז ערב מלחמת ששת הימים, ואולי אף מאז הקמת המדינה, והוא - השתתפות מבצעית פעילה של יחידות צבא סובייטיות במלחמה נגד ישראל.

אולם נשיאות הכנסת, על-פי הנחיות הממשלה, קבעה לסדר-היום דיון על חוק חדש בעניין חוקרים פרטיים, כאילו לא אירע דבר וכאילו לא הכנסת היא הגוף המופקד על ההכרעות הגורליות בחיי האומה.

בו. והנה במחי יד אחת באים לערער אפשרות זו, שכן קיימת אפשרות להפוך את החוקר למעין סוכן משטרה. ממילא תישמט הקרקע מהרבה אפשרויות של החוקר. נניח לרגע שלקוחו של החוקר ביצע עבירה. אגב מהלך החקירה נמסרת אינפורמציה מעין זו לחוקר על-ידי לקוחו, או על-ידי מאן דהוא אחר, בהסתמך על האמון האישי של הלקוח או של מוסר האינפורמציה. האם יעלה על הדעת במקרה מעין זה לחייב את החוקר למסור אינפורמציה זו ליועץ המשפטי או למי שהוסמך לכך על ידו? על פי הכללים המשפטיים הנהוגים אצלנו נהנה כל אדם מזכות השתיקה ואינו חייב לגלות עבירותיו. מדוע לא תוענק זכות השתיקה לחוקר הפרטי? אני חושב שאין מקום להקים במדינה משטרת-עזר.

הוראה אחרת קובעת כי על חוקר פרטי להפסיק את חקירתו כשהיועץ המשפטי קובע שהמשך החקירה עלול להפריע לחקירת המשטרה בעבירה. מדוע? אני מוכן להרחיק לכת ולקבוע כי לעתים זקוקה המשטרה לסדירות לגבי מהלך החקירה שלה, וחקירה מטעם חוקר פרטי עלולה להפריע לה. אבל יש להביא בחשבון סיכון זה כשחושבים על שמירת האווירה הציבורית הנאותה.

כבר אירע בעבר שלמשטרה היו אינטרסים מסויי-מים, ולא תמיד שהורים לגמרי, לסיכול חקירות. ולא רק זאת; המשטרה התגייסה למגויעת גילוי עובדות שלא היו נוחות לה, והדברים ידועים. לבוא עתה ולהע-ניק סמכות להפסקת חקירות פרטיות, מתוך נימוק שהחקירה עלולה להפריע למשטרה - דבר זה נוגד את טובת הציבור, ומוטב שלא להעניק סמכות מעין זו ליועץ המשפטי לממשלה.

נניח לרגע שיש משפט שבו קשורה יוקרת המש-טרה. הנאשם במשפט שוכר לו חוקר פרטי כדי לגלות את הראיות הדרושות לו לסתירת טענות המשטרה. הרי למשטרה יש אינטרס מפורש למנוע חקירה כזאת במשפטים מסויימים. זה ברור. זה קורה לא רק אצלנו, זה קורה בכל העולם, ועל זה נכתבה הרבה ספרים. אני חושב שלמשטרה יש במקרים אלה יריבות טבעית ורצויה עם החוקר הפרטי. כשם שבמשפט אזרחי יש יריבות בין הפרקליטים של שני הצדדים, כך יכולה להיות במשפט פלילי, ולעתים קרובות גם ישנה, יריבות טבעית בין המשטרה, המייצגת את הצד המאשים, לבין החוקר הפרטי, העורך לצד הנאשם. לתת למשטרה בעקיפין את האפשרות להפסיק את חקירתו של החוקר הפרטי, כלומר את החקירה שבאה לשרת את הצד שכנגד - זה דבר חמור מאוד. אני חושב שיש לחשוב על כך היטב.

הבה נחשוב קצת על ההיסטוריה המשפטית שלנו, על משפט קסטנר או משפט עמוס בן-גוריון, שני משפטים שבהם היו חקירות נגדיות חשובות מאוד. לא הייתי רוצה שיווצר מצב שהממשלה, היועץ המשפטי או המשטרה יוכלו להפסיק חקירה שאינה נוחה להם. ודאי דרוש פה פירוט מפורש מאוד, באלו מקרים מסויימים מאוד מותר למשטרה או ליועץ המשפטי לדרוש זאת, וזאת כדי שיהיה סעד של בג"ץ.

בהקשר זה נכונה גם ההערה שהשמיע חבר-הכנסת קלינגהופר לגבי הסעיף המשונה, סעיף (54), האומר שהחוקר, או מי שמבקש רישוי כחוקר, חייב להמציא

בסעיף 2 נאמר ששר המשפטים ימנה ועדת רישוי. זוהי למעשה ועדה המומלצת או מתמנית על-ידי שרי המשלה. באיזה מקום יכול לקרות שרק שר המשלה ממליץ על חברי הוועדה, ועדה שתפקידה לתת רשימות בשטח פעולה כזה; והרי אנו, בהיותנו מדינה חפשית, טוענים שקיים חופש מלא של התעסקות הפרט במה שהוא מוצא לנכון להתעסק. מפליא עוד יותר שלא מצאו לנכון לתת כאן זכות לאיגוד הפועל בשטח זה. אותם אנשים הפועלים בשטח של שמירה או חקירה פרטית לא רק רשאים, אלא צריכים להיות מיוצגים בוועדה כזו, שלא לדבר על נציג נוסף בוועדה שצריך להיות נציג ציבור.

אני רוצה לערער על האמור בסעיף 4(א)(3), המחייב את החוקר להיות בעל השכלה תיכונית. אינני יודע אם הדבר הוא הכרחי. אני ער לאמור בסעיף אחר, שבו מעניקים סמכות לוועדה במקרים מיוחדים לוותר על התנאים האמורים בסעיף 4(א), פסקאות (2) ו-3. הרי המדובר בעבודה שמטבעה אינה מחייבת השכלה כזו כנתון ראשוני. יכול להיות צעיר ששירת במשטרה הצבאית בהצלחה, והוא יכול למלא את העבודה הזאת ביעילות רבה, אבל הוא לא בעל השכלה תיכונית, לא הצליח לעמוד בדרישות הפורמליות של השכלה זו. הוא מנוע מלהיכנס לשטח חיים מיוחד שהוא יכול למצוא בו תעסוקה, שהוא יכול להסתדר בו יפה. מדוע נמנע מצעיר כזה להיכנס לשטח זה? נדבר גלויות: יש חלק גדול מהאוכלוסיה שאיננו זוכה לקבל השכלה תיכונית. מדוע נשלול ממנו את הזכות לעסוק במקצוע שייכתן שהוא בהחלט מוכשר לעסוק בו? מדוע נשאר זאת להחלטתה של אותה ועדה?

בהקשר זה אבקש את חברי הכנסת לשים לב לאמור בסעיף 23, שדומני שהוא בבחינת חידוש. בדרך כלל ידוע שאנו משתדלים לא לפגוע באנשים שכבר עובדים באותו מקצוע שבאים להסדיר אותו. יש אנשים העובדים במקצוע זה שנים רבות, הם פיתחו סדרים ורשת של קשרים, השקיעו כספים, והנה לפתע הם נדרשים - לאור האמור בסעיף 23 - לבקש רישוי. אם כי פוטרם אדם כזה מהתנאי האמור בסעיף 4(2) באשר לגיל, בכל זאת קיים סעיף 4(3), המחייב אותו להיות בעל השכלה תיכונית. אדם המנהל משרד חקירות במשך עשר שנים, ואולי אף למעלה מזה, איננו יכול לקבל רישוי, איננו יכול להמשיך בניהול המשרד, כי אינו בעל השכלה תיכונית. אני חייב להביע את תמיחתי על משרד המשפטים, כי כאשר מגישים חוק כזה לכנסת, חייבים לדקדק בזכויות האזרח, ואני אומר ומדגיש כי החובה הראשונית המוטלת על חברי הכנסת היא לבדוק היטב בכל סעיף וסעיף שבה להטיל חובות על אזרח, כדי להגן עליו מפני הנטייה הטבעית, כאמור, של השלטון לקחת לעצמו יותר סמכויות.

אני רוצה לעבור לסעיף 4א(6), המדבר על כך שצריך לעמוד במבחן מטעם הוועדה בדיני ישראל ובאתיקה מקצועית. אני מקווה שאין המושג "אתיקה מקצועית" זהה למה שנאמר בסעיף 17, שבו אמנם מדובר על תקנות אתיקה מקצועית. אם אמנם לכך הכוונה, צריך לתקן זאת. זה לא נראה לי, כי שם מדובר על כך ששר המשפטים "יקבע בתקנות דברים שיש בהם משום התנהגות בלתי-הולמת". אם הכוונה לאתיקה מקצועית, זאת אני יכול להבין. אבל נראה לי שזה לא מזדהה וצריך לבדוק נקודה זו.

כך התחדש הדיון בכנסת תוך "Business as usual", שיותר משיש בו עוצמה של שלווה נפש, יש בו ביטוי לשאגנות וקלות-דעת, או לזלזול מוחלט בכנסת, במעמדה ובתפקידה.

היו"ר מ. ביבי:

דומני ששמעת את הודעתו של יושב-ראש הכנסת, שהכנסת לא ויתרה על הדיון, ובגלל סיבות מסוימות יתקיים בשבוע הבא. מה, אם כן, הטעם להטיח דברים כה חמורים בפני הכנסת, בפני נשיאות הכנסת, על דברים שאין להם שום הצדקה?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אני חושב שאין הכנסת יכולה לפתוח כך את מושב הקיץ, וכי פתיחה כזאת מחלישה את טיעוננו ביורה המדינית על הפעילות הסובייטית.

היו"ר מ. ביבי:

אני סבור שדברים אלה אין מקומם כאן.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

כך לא יכול להיפתח הכנס של מושב הכנסת בנסיבות אלה, לדעתי. אולי היושב-ראש הנכבד סבור אחרת, ואז דעותינו חלוקות. לי הדבר ברור לחלוטין. אינני סבור שבצורה כזו של הודעה בעתונות - ואחר כך באו הודעות אחרות - יש לפתוח את המושב.

הבוקר דחתה נשיאות הכנסת הצעה דחופה של סיעתנו לסדר-היום.

היו"ר מ. ביבי:

היושב-ראש החדיע על כך. דומני שאיחרת לישיבה ולא שמעת את הודעת היושב-ראש.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

הייתי בכנסת ודבר ההודעה היה ידוע לי.

אני חוזר ואומר שדחיית הצעתנו לסדר-היום, אשר בה תבענו דיון דחוף בנושא זה, היתה בלתי מוצדקת לחלוטין, כי אם יש נושא דחוף מכל דחוף על סדר-יומנו - זהו הנושא. אנו סבורים שזה מצב בלתי-נסבל, שמתחילים את המושב בדיון על החוק המוצע, שחיינו בלעדיו עשרים שנה ואפשר לחיות בלעדיו עוד כמה ימים.

אנו לא ניתן ידנו לכך ולפיכך נימנע מהשתתפות בדיון על הצעת החוק.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליעד.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ברור שהחוק הוא דרוש, הוא בא להסדיר שטח חשוב מהפעילות בתוך המדינה. אבל מקריאת הצעת החוק בולטת נטייתה של המשלה להדור יותר ויותר לתחום הפרט, כאשר היא באה להסדיר דברים כגון אלה. אני מאמין, חברי הכנסת והנכבדים, שהובחנו לעומד מול הנטייה הטבעית של השלטונות ולבדוק היטב את סעיפי הצעת החוק, ובמיוחד אותם הסעיפים שמהם עולה בבירור כי הם נותנים לשלטונות זכויות יתר, ובהתחשב עם כך - צריך לחלוק עליהן. אעמוד כאן על כמה מהנקודות האלה.

שיהיה רק מינימום של חדירה לזכויות הפרט ומקסימום של התחשבות בזכויות אלה.

הי"ד מ. ביבי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת גרוס, ואחריו לחברי-הכנסת ברך.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק כשלעצמה היא חיובית וחיונית לחברה ולציבור. מורגש הצורך להכניס את החקירה הפרטית ואת שירותי השמירה הפרטיים למסגרת חוקית. שני תחומים אלה, חקירה פרטית ושירותי שמירה פרטיים, היו במידה מסויימת שטחי הפקר, וכל הרוצה לעסוק בהם - בא ועסק. ראינו פירסומים שונים בעתונים, הודעות של חוקרים פרטיים, ללא כל פיקוח ציבורי או ממשלתי. את זה דאי יש להסדיר.

אבל נדמה לי שבהצעת החוק חסר סעיף יסוד אחד, היינו, סעיף המגדיר במפורש מה טיבה של חקירה פרטית. כל חקירה מעין זו, כל חקירה פרטית, עלולה להיות חרב פיפיות. יכול להיות שהאינפורמציה שדורשים איננה לאותה מטרה כפי שנאמר במבוא לחוק, לפיו רוצים למנוע פגיעה בזכויות הפרט בצורות שונות. אנהנו יודעים שאפשר לנצל את החקירה הפרטית לרעה. בעיקר מיועדת החקירה הפרטית לאיסוף אינפורמציה בתחום הכלכלי בשביל איש פרטי, איש שרוצה לדעת את המצב הכלכלי של אדם אחר, או כל אינפורמציה אחרת בתחום מותר ומה אסור. אני יודע שיש הרבה חוקים אחרים האומרים שאסור להסיג גבול של חבר, לגרום נזק לחבר. זה כתוב בחוקים אחרים. בחוק שעניינו חקירה פרטית צריך להיות סעיף יסודי המגדיר מה מותר לחקור, מה מותר לעשות בתחום החקירה הפרטית. כפי שנאמר "לא יפתח אדם ולא יגהל משרד לחקירות פרטיות אלא אם יש בידו רשיון לכך", צריך להיות כתוב שגם לא יקבל עליו, כלומר, החוקר הפרטי או משרד חקירות פרטי, משימה של איסוף אינפורמציה על מנת להשיג ידיעות כאשר יש חשש סביב שהמטרה היא לגרום נזק לזולת או שעלול להיגרם נזק לזולת. כי בחקירות יש כל מיני אפשרויות שאפשר לנצל לרעה. אדם רוצה לעשות עסק או שותפות עם מישהו ומשקיע מכספו. מחזירים לעסק בלש כדי להכשיל את השותפות. אינני יודע אם זה בניגוד לחוק.

יש כל מיני אפשרויות לנצל את החקירה לרעה, אף-על-פי שנאמר בחוקים שאסור להסיג גבול ושאסור לגרום נזק לזולת. פה צריך להיות סעיף יסודי על מטרת החקירה. יש לכתוב שאם בעל המשרד או החוקר הפרטי חושב או חושש שאפשר לגרום נזק לזולת, לא יקבל עליו את איסוף האינפורמציה. סעיף יסודי כזה חסר בחוק הזה. יש לתקן את הדבר ולהגדיר מה מותר למשרד חקירה פרטי לעשות ומה לא.

רצוני להעיר כמה הערות לגופם של הסעיפים. בסעיף 2 נאמר ששר המשפטים ימנה ועדת רישוי, שתהיה בת ארבעה חברים.

שר המשפטים י. ש. שמירא:
זה לא כך.

אעבור לסעיף 6, שהוא שוב במסגרת הביקורת הכללית שלי על זכויות השלטון לגבי האזרח. חברי כנסת אחדים עמדו על כך. שאלתי היא מדוע זכאית הממשלה לדרוש מהחוקרים הפרטיים שימסרו לה את התיקים שלהם. ויעמידו את החומר לרשות הממשלה? מדוע זה לא בתמורה? אדם עבד, השקיע עבודה, השקיע הוצאות, מדוע הוא חייב לעמיד זאת לרשות הממשלה בלי שום הגבלות ובלי תמורה?

אחת דבר לגבי סעיף 7. אני יכול להבין מקרים מסויימים יוצאים מן הכלל, שבהם יש ממש אינטרס של טובת הציבור, שמחייב איזו ידיעה מסויימת, אותה צריך לקבל מהחוקר הפרטי. אבל לשם כך צריכים להיות סייגים מלאים, ולא בצורה כוללנית המטילה חובה על החוקר הפרטי. כתוב "מסור", כלומר שלפי החוק הוא חייב למסור ידיעות. נשאלת השאלה: אילו ידיעות, באילו נסיבות, מה הן הידיעות, מה סוגן, מה אופיין? סעיף 7 מוסיף ואומר: "כל ידיעה הדרושה לביצוע חוק זה". מה הן הידיעות האלה? אני חושב שבנקודה זו צריך להתערב, ואני מקווה שהוועדה תתן דעתה כדי להגביל זאת עד המינימום.

אשר לענייני השמירה, אני חושב שהממשלה צריכה גם לעזור; לא רק להגביל, אלא גם לעזור. אני רואה שבהצעת החוק חסרות הנחיות מקצועיות לגבי השמירה, לכשורים מקצועיים לשמירה, קשר עם המשטרה ועוד. אלה דברים שחוקרים להם כדי להסדיר את היחסים בין השמירה הפרטית ובין המשטרה, שהיא היא האחראית לסדר ולשמירה. כאן איננו רואים שום דבר. אני חושב שנושא זה טעון תשומת לב, ויש למצוא את נכונות הממשלה לבוא לעזרתם של השומרים.

לצערי, שר המשפטים לא שמע את דברי, ואני רוצה לחזור בקצרה על מה שאמרתי, שאני תמיד רואה את הנטייה של השלטון לא להגביל את עצמו במידת החדיה לזכויות הפרט, ולא לקבל את הדברים המתחייבים מזה. מזהירות הפרט, כאשר לבנים למנות ועדות שיש להן השפעה עצומה על גורלו של הפרט.

בסעיף 18 מדובר בהקמת ועדת משמעת, שבין חברה יהיה שופט או אדם שהוא כשיר להיות שופט. ועדה זו תהיה מורכבת משלושה אנשים. אני חושב שצריך לדעת מי הם השלושה הללו. אני מדגיש מחדש, כפי שאמרתי קודם בקשר לוועדת הרישוי, שבוועדה זו צריך להיות חבר מהאיגוד עצמו. אלה זכויות המקובלות באירגונים ואיגודים, וכן בלשכת עורכי-הדין. יש חשיבות לכך שיהיה מישהו המייצג את המקצוע עצמו, שייצג את האינטרסים של אותו גוף בוועדת המשמעת, שיש לה סמכויות רציניות, עד כדי שילת רשיון לצמיתות.

אני רוצה לסיים בדבר שנגעתי בו בקשר לסעיף 23, ושלמעשה לעניות דעתי שולל זכויות שהיו מוכרות במשך שנים. אינני חושב שזה יכול להישאר כך. נראה לי שצריך לעמוד על זכויותיהם של אנשים שהשקיעו זמן, כסף, נסיון, עמל רב, ולא ייתכן שאנשים אלה לאחור שישה תודשים יצטרכו להתחיל הכל מחדש.

בסיכומי של דבר, חברי כנסת נכבדים, אצביע בעד העברת החוק לוועדה, משום שאנחנו חושבים שהחוק רצוי והוא בא להנהיג סדר בשטח חשוב מאוד, ביחסים שבין אדם לחברו. אבל אנחנו מקווים שהוועדה תדון בו בכובד ראש ותקדיש את מיטב מחשבתה כדי להבטיח

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זה משתמע מן הסעיף.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:
גם לא משתמע.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
נאמר שחבר אחד יהיה שופט, חבר אחד שהמליץ עליו ראש הממשלה, חבר אחד שהמליץ עליו שר הבטחון וחבר אחד שהמליץ עליו שר המשטרה, כלומר, ארבעה חברים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:
היתר - לא זה ולא זה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
יש לקבוע בחוק, בעניין רגיש כזה, ועדה בת שבעה חברים. אינני יודע אם כולם מוכרחים להיות מומלצים על-ידי הממשלה, אבל צריכים להיות מומלצים על-ידי גוף ציבורי. מדוע לא יהיה מומלץ חבר אחד על-ידי ועדת הכנסת? זה גוף ציבורי מובהק שלא דווקא שייך לממשלה.

בסעיף 4 נאמר, שלא יהיה אדם כשיר לעסוק כחוקר פרטי אלא אם מלאו לו עשרים-ושלוש שנים. אני חושב שהגיל המינימלי לעסוק בחקירה צריך להיות עשרים וחמש שנים. זה דבר רציני ביותר, דבר העלול להכשיל את מישורו. לעתים המדובר בחדירה לחיי פרט. בשטח זה צריך לעסוק אדם מיושב בדתו, לפחות בן עשרים וחמש.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

בן כמה צריך להיות מפקד מחלקה בצה"ל? למפקד גדוד בצה"ל יש תפקידים הרבה יותר אחראיים.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
חברי-הכנסת אבנרי, זה עניין ציבורי. יש לו השלכות רבות. אתה יודע היטב מה עלול לצאת מזה ולאן עלול להגיע חוקר פרטי. בזה צריך לעסוק אדם מיושב בדתו.

בסעיף 14 נאמר: "בעל רשיון לפתיחת משרד לחקירות פרטיות או לניהולו רשאי לעסוק במתן שירותי שמירה; הוא פטור מהוראות סעיפים 12 ו-13(א), אולם יחולו עליו הוראות סעיף 13(ב)". אינני מבין מה הקשר בין משרד לחקירות לבין מתן שירותי שמירה? למשרד חקירות יש כיוונים אחרים. מדוע מי שיש לו משרד לחקירות פרטיות יכול לתת שירותי שמירה ופטור מהוראות סעיפים 12 ו-13(א)? יש להפריד ביניהם. אם רוצים לכלול את שני הדברים בחוק אחד - נוחא, אבל אין לתת פריבילגיות למי שמנהל משרד חקירות פרטיות שיהיה רשאי לתת גם שירותי שמירה. אינני מבין את הקשר בין השניים.

אני מקווה שבוועדה יכניסו תיקונים להצעת החוק ובמיוחד את התיקון היסודי להגדרת התפקיד של משרד לחקירות פרטיות או של אדם המכריז על עצמו כחוקר פרטי.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת בדר, ואחרי - לחברי-הכנסת קורנר.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. קודם כל, הערה כללית על חוק זה. הפגם שבו הוא, שלא הציגו אותו לפני עשרים שנה, אבל טוב ששר המשפטים הציג אותו עכשיו. בדרך כלל, זה חוק רצוי מאוד.

ואשר לביצועו - אם חוק זה יתקבל, יהיה בתקציב משרד המשפטים לשנה הבאה סעיף בקשר לחוק זה. אינני יודע אם יהיה בו סכום של 50 אלף לירות או 100 אלף לירות, מכל מקום, אני חושב שבימים אלה כל הוצאה דרושה לה כסיוי. לפיכך, דרך אגב, בלי שום קשר לעצם העניין, אני מציע שחוק זה יקבע אגרה שנתית, לא רק לרשיון, ושהאגרה תהיה כזאת שכל ההוצאה הכרוכה בביצוע חוק זה יהיה לה, פחות או יותר, כסיוי כספי.

הייתי רוצה להגיד בהזדמנות זו, שצריך להיות לנו קו מנחה להבא, שכמעט כל חוק - מובן שלא חוק חוזים - מוסיף באופן אוטומטי פעילות לממשלה והוצאות. היתה פעם הצעה, שבכל הצעת חוק יוגר מה ההתחייבות התקציבית המשוערת הקשורה בחוק ושדבר זה יובא גם לפני ועדת הכספים. דבר זה, כמובן, בצורה זו, הוא בלתי-אפשרי. אני מציע לשר המשפטים שיעזור לשר האוצר ובכל הצעת חוק חדשה יבדוק מה ההוצאה ואיך לכסות אותה. היו לנו די חוקים שקיבלו בחפזן ובהתלהבות מוקצת ולאחר מכן נתברר שזה דבר די יקר מבחינת תקציב המדינה.

עכשיו אני רוצה כמה הערות לסעיפי החוק. ראשית, ספק אם ההגדרה של "חוקר פרטי" אינה כוללת רפורטר של עתון. אני מבין שאין כוונה כזאת, אף-על-פי שלפעמים ההבדל בין עבודת רפורטר של עתון לבין עבודת חוקר פרטי הוא עדין מאוד. הייתי מציע ששר המשפטים והוועדה יביאו זאת בחשבון.

שנית, יש מקצועות חדשים בארץ. אחד מהם: גבייה. איני מתכוון לגבייה של תשלומים לאגודות ומוסדות, שכולנו משלמים להם כל חודש או כל שלושה חודשים כמה לירות. אלא, למשל - גביית חובות. זהו דבר שנמצא בשוליים של הוצאה לפועל וקצת במקום הוצאה לפועל. לדוגמה: אדם יושב בבית-קפה, משהו נכנס, מוציא שטר ואומר: אתה לא מתבייש, לא שילמת את השטר הזה, ואתה יושב כאן? או שבאים לאדם כל יום, או כל יום שני, ללחוץ עליו לשלם חוב. יש עכשו מומחיות חדשה בארץ, ואולי שר המשפטים יתעניין בנושא.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:
זה ירד הרבה.

יוחנן בדר (גח"ל):

דבר שני הגובל עם שמירה הוא "פרוטקשן". יש כבר בארץ מקומות וחוגים שבהם מתחיל לצוץ המקצוע הזה. אולי תתקן קצת ההגדרה של שמירה כדי שתכלול גם את ה"פרוטקשן", כלומר, לא רק שמירה פיזית במקום ולא רק שומר-ראש, אלא שמירה שהיא יותר שמירה בלתי-ישירה.

אשר לכל מה שנאמר כאן בעניין אישור המשטרה, אפשר למצוא נחמה בעובדה ש"חוק שופמן" חל על סידור המשטרה לתת אישור. אבל בכל זאת, אני חושב שכאן דרושה איוו פרודורה - מה במשטרה, מי

שעשו עבודה דומה, או אנשים שעבדו במוסד ממשלתי דומה. אני חושב שזוהי מסקנה חמורה מאוד מאוד, ואני מציע - אחרי שעשינו כל מיני צעדים דומים לגבי סוכני ביטוח וכ"ו וכ"ו, ואחרי כל המקרים שבהם הטלנו על התעסקות חפשית חובלת רשיון - לקבוע יוצאים מן הכלל מרחיקי לכת יותר. אני מניח שאם אדם עסק בחקירות פרטיות כעיסוקו העיקרי במשך מספר שנים, שלוש, חמש או שבע, ואין שום סיבה מיוחדת, משטרית, לשלול ממנו את הרשיון - צריך לתת לו רשיון. בפרט שעוד מעט יבואו אלינו, בוועדת החוקה, חוק ומשפט, בטענות: מה לגבי עולים חדשים, מה לגבי עולים חדשים שהיו חוקרים פרטיים בחוץ-לארץ, באמריקה או באנגליה וכ"ו? עוד יהיו בעיות בוועדת החוקה, חוק ומשפט כדי שלא לפגוע גם בעולים חדשים. אבל בוודאי אסור לשלול פרנסה מאדם אשר בכבוד ובלי פגיעות בחוק היה במשך שנים רבות חוקר פרטי.

אני יודע מקרה שאדם היה לפני חמש-עשרה שנה איש משטרה, ועכשיו הוא חוקר פרטי. כאן הבעיה עדינה, וועדת החוקה, חוק ומשפט חייבת למצוא לה פתרון אנושי ונכון. ויחד עם זה אני אומר: לא לפתוח את הדלת יותר מדי. כי גם בזה יש לנו כבר נסיון, בפרשה של סוכני ביטוח, כשתמנו מאות סוכני ביטוח שלא היו סוכנים, וזה אחרי שהרשיון נעשה חובה. כל עוד לא היה רישיון, לא היו מעוניינים בזה. אבל להשיג רשיון - זה נעשה דבר מעניין. אני חושב איפוא שלא צריך לפתוח את הדלת יותר מדי. אבל צריך לפתוח דלת בפני אנשים אשר במשך זמן ממושך התפרנסו בכבוד בתור חוקרים פרטיים.

הי"ר מ. ביבי:

רשות היבור לחבר-הכנסת חיים קורפו, אחרון המשתתפים בדיון זה.

חיים קורפו (גח"ל):

אדוני היישוב-ראש, חברי כנסת נכבדים, על הצעת החוק המוגשת עתה לפנינו יש לברך. החוק הפרטי ממלא בפועל תפקיד חיוני וחשוב. במציאות היום-יומית דרושים שירותיו לא רק בשטח התביעות האזרחיות. גם בתביעות הפליליות יש לו שטח פעולה ניכר קיימות קובלנות פליליות פרטיות, וכן קיימות תביעות לפי פקודת הנומיקן האזרחיים שבהן אין האזרח יכול להיעזר בחקירה משטרית על-מנת להכין את ההוכחות לתביעתו.

תמונה במקצת המזיגה שבין החוקרים הפרטיים לשירותי השמירה. במציאות אין ביניהם ולא כלום. הרושם הוא שחיפשו היכן להדביק את עניין שירותי השמירה, שצריך היה לתת להם מסגרת של פיקוח, ומצאו שהמתאים ביותר הוא להדביק לחוקרים הפרטיים. הייתי אומר אפילו שיש סכנת-מה במזיגה, כמו בסעיף 14, המאפשר לחוקר פרטי בעל משרד חקירות פרטי להיות גם בעל שירותי שמירה. אנו יכולים לתאר לעצמנו כיצד עלול להיראות הדבר כשחוקר פרטי יש לו מיליציה של עשרים או חמישים שומרים מוזויים, והחוקר הפרטי מהעבר השני של המתנס גם לו יש מיליציה כזאת. ייתכן שיש בכך אפילו משום סכנה, וכדאי היה להפריד בין שני סוגי עיסוקים אלה, ובפרט לאור המציאות שלנו, שלשירותי שמירה יש כיום פונקציה בטחונת מובהקת. ייתכן שאם תהיה הפרדה של שירותי השמירה - לחוק

במשטרה, מה האמצעי אם המשטרה סתם לא נותנת ומסרבת? כי מתוך מה שנעשה בארצות אחרות ידוע, שבדרך כלל אין אהבה גדולה בין חוקרים פרטיים למשטרות. זאת מתוך סיבות פסיכולוגיות שונות, כגון קצת קנאה, מבחינת גובה ההכנסה, דברים אנושיים, קצת התחרות. אני חושב שעניין זה של אישור המשטרה, שאיננו פסול בעיקרו בעיני, טעון הגדרות והבטחות שהדבר לא ינוצל לרעה.

אני רוצה לעבור לעניין אחר. לפי מה שכתוב בהצעה, אין שום מניעה שוועדת המשמעת תהיה מורכבת מציני משטרה. אני חושב שזה בהחלט לא רצוי. דבר כזה צריך להגדיר ביתר דיוק - מי צריכים להיות חברי הוועדה הזאת.

בעיה אחרת היא הבעיה של סוד מקצועי. אני יכול לקבל בתור כלל שחוקר פרטי מוכרח לשתף פעולה, במידה מסוימת, עם המשטרה. אני מסכים שהיועץ המשפטי, או מי שיתמנה לכך, יכול לאסור עליו באופן שלילי: בזה אל תתערב, אני גם מבין שאם הוא נתקל בעבירה ונדרש לגלות את מה שהוא גילה, עליו לציית. אולם אם הלקוח מוסר לחוקר את סודותיו האישיים - אני מניח שהוא איננו עורך-דין, ולא צריך לתת לו סטטוס ופריבילגיות של עורך-דין, אך בכל זאת יש בכך משום פגם מוסרי, לדרוש במדינה דמוקרטית, אפילו מחוקר פרטי, שישלח את מה שהלקוח, מתוך אמון, גילה בפניו, לגבי עבירות. בדברים הנוגעים למס הכנסה אפילו את עורכי-הדין איננו משחררים כבר משמירה על סודות כאלה.

הערה נוספת נוגעת למתאמנים. אני מציע לשר המשפטים שיבטיח בתקנות רישום המתאמנים. שאם לא כן ייהפך הדבר לפיקציה. אם יש תנאי שאדם צריך להתאמן במשך שלוש שנים, לכל הפחות יירשם. זאת אפשר להסדיר גם בתקנות.

והדבר האחרון - תקופת המעבר. במלים אחרות: מי יכול להיות חוקר פרטי לאחר שהחוק הזה ייכנס לתקפו? מלבד הגיל כל התנאים לקבלת הרשיון מחייבים גם את אלה שהם חוקרים פרטיים "בונה פידה" זמן רב, ביניהם, למשל, גם השכלה. בדרך כלל אני תומך בגישה שההשכלה היא קווליפיקציה לגבי דברים מסוימים. אבל יש אצלנו כל כך הרבה יוצאים מן הכלל - לגבי מהנדסים בלי דיפלומות ועוד. אפילו היתה הצעה, שגם מי שאין לו השכלה גבוהה יוכל להירשם בתור עורך-דין. היתה הצעה כזאת. נדמה לי שזה היה בגלל כמה יהודים שבאו ממנג'וריה או מסין. אני חושב שלגבי התנאי הזה דרושה זהירות במה שנוגע לאלה המתפרנסים כיום מעבודה זו.

תנאי נוסף הנדרש בחוק: התאמן שלוש שנים לפחות. אני שואל: מי יכול, אחרי קבלת החוק הזה, להגיד ש"התאמן שלוש שנים לפחות בעריכת חקירות במקום שהוכר על-ידי הוועדה כמקנה כשירות לעסוק בחוקר פרטי, או במשרד לחקירות פרטיות בפיקוחו ובהדרכתו הישירים של מנהל המשטר"? הדבר השני לא בא בחשבון, כי עד היום אין "משרד לחקירות פרטיות בפיקוחו ובהדרכתו הישירים של מנהל המשטר". אין משרד כזה משום שאין חוק בנדרן זה. בקיצור, במשך שלוש השנים הראשונות, אחרי קבלת החוק הזה, יוכלו לעסוק בתור חוקרים פרטיים מי שהיו, נניח, אנשי מחלוקת החקירה של המשטרה, שאפשר להכיר בהם כמי

תחרות בין המשטרה והחוקר הפרטי, ונראה לי שלפחות בגלל תופעות כאלו כדאי היה להוסיף לסעיף 6 סעיף קטן נוסף (ג), ובו ייאמר: "חקירה שהופסקה לפי סעיף (ב), תוכל להתחדש עם גמר החקירה המשטרתית. על גמר החקירה המשטרתית יודיע היועץ המשפטי לממשלה לחוקר הפרטי." לפחות דבר זה: שתהיה אפשרות לחוקר הפרטי להופיע שוב בתמונה, ושלא יוכלו באופן שרירותי להפסיק את פעולתו לפי בקשתה של המשטרה או לפי פנייתו של היועץ המשפטי.

הדבר לדבר כאן על כשירות החוקר הפרטי. גם לי נראה שהעניין של תביעת ההשכלה הגבוהה לגבי אלה שכבר עסקו בזה קודם היא מופרזת. חייבים להקל בכך. כשם שהחוק מקל בעניין הגיל, יש להקל גם בעניין זה.

גם עניין הנסיון ייתכן שאפשר היה להקטין במקצת, כוונתי לנסיון במשך שלוש או חמש שנים. ייתכן שאפשר היה להעמידו על תקופת זמן קצרה יותר.

הי"ד מ. ביבי:

חברי הכנסת, תם הדיון בחוק זה. תשובת שר המשפטים תבוא באחת הישיבות הקרובות.

ה. שאילתות ותשובות

אחת אולי עבר זמנה, אבל אשיב על כמה דברים שהם שרירים גם היום.

א. כן.

ב. המורים בחינוך הרשמי, הממלכתי והממלכתי-דתי, מקבלים את משכורתיהם באופן סדיר בתחילת כל חודש בעד החודש שחלף, כשאר עובדי המדינה.

ג. דיונם של מורי החינוך העצמאי אינו כדיון המורים ברשות הרשמית, שכן המדינה אינה המעסיק שלהם. למשרד החינוך והתרבות אין התקשרות של עובד ומעביד עם המורים בחינוך העצמאי.

המורים ברשת החינוך העצמאי מועסקים על-ידי מרכז החינוך העצמאי, ועל-פי הסכם משתתפת הממ"ש שלה במשכורת המורים האלה על-ידי הקצבה חדשית, המועברת באופן סדיר ושוטף למרכז החינוך העצמאי.

עקב קשיים תקציביים למרכז החינוך העצמאי נהג משרד החינוך והתרבות לפנים משורת הדין ואף העביר אליו מקדמות מפעם לפעם בסכומים ניכרים על חשבון השתתפותו.

ד. כל עוד לא יחול שינוי בסטטוס של מוסדות החינוך העצמאי לא נוכל להבטיח שיווי-זכויות מלא של המורים ברשת החינוך העצמאי בדומה לרשת החינוך הרשמית.

2. ספרי לימוד שנתיים

חברי הכנסת ז. המר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ל (9 באפריל 1970):

ב"מעריב" מיום 1 באפריל 1970 פורסמה כתבתו של מר יעקב העליון, וממנה מתברר שספרי הלימוד בבתי-הספר שלנו הם מאובנים ואינם מעודכנים. הדברים אמורים לגבי המציאות הארץ-ישראלית המשתקפת מהם, הזאת בספרי חשבון, היסטוריה, מולדת ועברית. מן

אחר-אפשר יהיה לעסוק בתביעות כשירות של השומרים. בחוק הנוכחי אין מלה על הדבר הזה. כאן יכול כל אדם למלא תפקיד של שומר, פרט למגבלה אחת: אישור והסכ" מה מצד המשטרה, מבחינת עברו. אבל שום תביעה לכשי-רות אין, ובמציאות שלנו, בפרט ששומר יכול גם להיזקק לעמוד בתפקיד של שמירה בטחונת, חייבת להיות לו ידיעה מיוזמית בענייני בטחון, לפחות באבחנה של סוגי מוקשים וכדומה. מן הגכון למצוא לכל הדברים הללו הסדר בחוק לשמירה.

אשר לסעיפים עצמם, ברובם נגעו כבר קודמי. הייתה רוצה להתעכב על סעיף אחד, והוא סעיף 6. כבר העירו על המגבלות שבסעיפים 6 ו-7 לגבי תירויות החוקר. אבל סעיף 6 (ב) מדבר על חוקר פרטי רשוי, ונאמר שהיועץ המשפטי לממשלה יפסיק חקירה שהמשכה עלול לדעת היועץ המשפטי לממשלה להפריע לחקירה של המשטרה בעבירה. נתאר לנו סעיף כזה אילו היה קיים בחוקים שונים, מה היה נעקר מן הספרות הבלשית שלנו; תארו לכם אילו יכול היה כל מפקח של הסקוטלנד יארד להפסיק חקירתו של שרלוק הולמס, או משטרת תל-אביב - חקירתו של תדהר. הרי הסממן העיקרי בספרות זו, סממן התחרות בין הבלש הפרטי והמשטרה, היה נעקר. אבל לא רק בספרות, גם במציאות קיימת אותה

הי"ד מ. ביבי:

אנו עובדים לשאילתות ותשובות.

1. שביתת המורים ברשת החינוך העצמאי

חברי הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ל (9 באפריל 1970):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום ראשון, כ"ח באדר ב' תש"ל (5 באפריל 1970) מופיעה ידיעה על פתיחת שבי-תה חלקית, מיום ב', 6 באפריל 1970, של 1,500 מורים העובדים ברשת החינוך העצמאי, בגלל פיגור בתשלום משכורת פברואר השנה. המורים דורשים התחייבות כי משכורת מארס תשולם להם עוד לפני חג הפסח הבא עלינו לטובה, וכן דורשים ביטול ההסכם שנעשה, לדבריהם, בין מרכז החינוך העצמאי לבין משרדי החינוך והאוצר על סגירת כיתות ופיטורי מורים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. האם ידוע לו על כך שעומדת לפרוץ שביתה של 1,500 מורים ומחנכים ברשת החינוך העצמאי?

ב. האם גם ברשת החינוך הממלכתי והממלכתי-דתי לא קיבלו המורים משכורת בעד פברואר שנה זו?

ג. אם שולמה המשכורת למורים ברשת הממלכתית, מדוע אין דינם של מורי החינוך העצמאי שווה לדינם של כלל המורים במדינה?

ד. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי שלא תהיה אפליה וכדי שיובטח שוויון זכויותיהם של כלל המורים והמחנכים בישראל?

סגן שר החינוך והתרבות א. דילן:

תחילה עלי להביע את צערי שלא היה סיפק בידנו להשיב על השאילתות לפני צאת הכנסת לפגרה, ושאילתה

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. היש בהוספת מיתקן כנ"ל כדי להגן על חיי מפעיל הטרקטור?
2. אם כן — האם יש בדעתו של כבוד השר להתקין תקנות שיחייבו להוסיף מיתקן מגן בכל טרקטור, כדי למנוע אסונות בעתיד?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. הנושא מצוי בטיפול משרדי התחבורה, החקל-אות והעבודה.
2. בדעתנו, יחד עם המשרדים הנ"ל, להמליץ בהקדם על האמצעים הטכניים למניעת מפגעים מסוג זה.

4. הכשרת נמל-התעופה לוד לקליטת מטוסי ענק

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ח' בשבט תש"ל (15 בינואר 1970):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מה הם האמצעים הננקטים על-ידי כבוד השר ומשרד התחבורה להכשרת נמל התעופה לוד לעידן המטוסים הענקיים, שתברת "אל על" עומדת להפעילם בשנת 1971?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

לקראת קליטת מטוסי הבואינג 747, שאנחנו מקווים שהם יגיעו בקיץ של השנה הבאה, נערכות ההכנות דלהלן: —

1. בניית מסלול חדש.
2. בניית רחבות חגיה מיוחדות.
3. תיכנון אולם מס' 3 ובנייתו, אם יהיה תקציב. אני מקווה שיהיה.
4. בדיקה לשם הזמנת הציוד הדרוש לטיפול בבואינג 747.

5. עמדת שר התחבורה לגבי האפשרות של תחבורה ציבורית בשבת בהרצליה

חברת-הכנסת ת. גרוסמן שאלה את שר התחבורה ביום ט' באדר א' תש"ל (15 בפברואר 1970):

כבוד השר אמר בכנסת כי לא יאשר קיום תחבורה ציבורית בשבתות בהרצליה, אם תופנה אליו פנייה כזאת. רצוני לשאול:

על איזו הוראה חוקית הסתמך כבוד השר בהודעתו זו, כי לא יאשר תחבורה ציבורית בשבת בהרצליה אם תופנה אליו פנייה כזו?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

עד כה לא הופנתה למשרד התחבורה בקשה כזאת. משתגעי, יפעל המשרד בהסתמך על סעיף 71 לפקודת התעבורה ועל חלק ה' לתקנות התעבורה.

6. מחסור בכות-אדם בצי-הסוחר הישראלי

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970):

שר התחבורה הצהיר בסוף השבוע כי תוך חמש שנים תחסל ישראל את המחסור בכות-אדם בים.

הדוגמאות המובאות לאנאכרוניסמים המצויים בספרי הלימוד, מתברר שבמספר ניכר של ספרים מסתיימת ההיסטוריה של ישראל במלחמת העצמאות או במיבצע סיני, ואין בהם למשל זכר למלחמת ששת הימים ועוד.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונות העובדות, והאם ידוע לו על כך?
2. האם שוקד משרד החינוך והתרבות לפקח על תוכן ספרי הלימוד מבחינת עידכונם והתאמתם למצי-אותנו?
3. מה יפעל על מנת לתקן את המצב בתחום זה?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלן:

1. הדברים שבכתבתו של מר יעקב העליון מבוסס-ים על דוגמאות מארבעה ספרים שהוכרו בכתבה. את האחד בדקנו ונמצא שאין הוא ראוי עוד לשימוש ואינו כלול ברשימת ספרי הלימוד שפורסמה השנה. השני והשלישי נבדקו אף הם, והמורה המחברים חוייבו לתקנם לקראת שנת הלימודים החדשה. הרביעי הוא ספר-עזר ולא ספר לימוד.

2. (א) במשרדנו קיימת יחידה לאישור ספרי לימוד, העוסקת בבדיקתם של ספרי לימוד המוגשים אליה לאישור. הספרים נבדקים ונרונים על-ידי ועדות מקצו-עיות, שמשתתפים בהן אנשי מדע ואנשי חינוך והוראה מובהקים. רשימת ספרי הלימוד וספרי העזר המותרים לשימוש מתפרסמת מדי שנה בשנה בחוזר מיוחד של המנהל הכללי.

(ב) אחרי מלחמת ששת הימים — בשנת התקציב 1968/69 — הוחל, למעשה, במיבצע שתוכנן עוד קודם למלחמה: בדיקה חוזרת של ספרי הלימוד שהותרו בעבר, במגמה לבחון אם עודם ראויים לשימוש. רוב ספרי הלימוד (לא ספרי עזר) כבר נבדקו. מספר ניכר של ספרים נמצאו כבלתי-ראויים והוצאו מרשימת ספרי הלימוד. לגבי ספרים אחרים נמצא שאפשר היה להאריך את היתרם בתנאי שיוכנסו בהם תיקונים דרושים בהתאם להערות המשהד וברוחן. לגבי ספרים אלה נשלחה הודעה מתאימה למורלים ולמחברים, והם חוייבו להודיע עד לזמן מוגבל שאכן תוקנו הספרים. אם לא תתקבל עד למועד הנקוב הודעה מחייבת מן המורלים, יוצאו ספרים אלה מרשימת ספרי הלימוד המוכרת על-ידי משרדנו.

3. פעולת הבדיקה החוזרת של ספרי הלימוד עומדת בסיומה, ובמסגרת זו אנו מתחילים כעת גם בבדיקתם של ספרי העזר.

היוצא מכל הדברים האמורים הוא שהמשרד ער לבעיה של ספרי לימוד מתיישנים, ועושה כמיטב האפשר-ות לפתרונה.

3. מיתקן-מגן למניעת אסונות בטרקטורים

חבר-הכנסת ע. י. גרוס שאל את שר התחבורה ביום י"ט בטבת תש"ל (28 בדצמבר 1969):

בזמן האחרון אירעו כמה מקרים שהתהפכו טרקטורים, והעובדים בהם נמצאו תחתיהם למוות. כפי שצויין בעתונות, במכתב למערכת "מעריב" מיום א' בטבת תש"ל (10 בדצמבר 1969), קיימת אפשרות להוסיף מיתקן מגן, שיגן על העובד לכל ימחץ בהתהפך הטרקטור.

2. אם כן - אילו קווים מופעלים ואיזו חברה מפעילה אותם?

3. האם אושרה הפעלת קווים אלה בשבת על-ידי משרד התחבורה?

א. אם כן - מתי ניתן האישור?

ב. אם לא - הינקוט כבוד השר בצעדים הדרושים כדי להפסיק את הפעלת התחבורה הנ"ל ללא אישור חוקי?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.

2. הקו לחרמון. החברה המפעילה - "אגד".

3. הרשויות ניתנו בהתאם להחלטת מפקדת האזור ורשות הגנים הלאומיים.

9. ידיעה על איחור במשלוח מצרכי יצוא לדרום אפריקה

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

בעתון "יום יום" מן התאריך של י"ח באדר א' תש"ל (24 בפברואר 1970) פורסם כי באשמתה של "צים" נגרם איחור של כחודש ימים בערך ביצוא מטען כללי מן הארץ לדרום-אפריקה. המטען כולל גם מצרכים לחג הפסח, שבהתאם להסכמים כבר היו צריכים להיות בידי הלקוחות.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן, אילו צעדים נוקט כבוד השר כדי למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד, העלולים לגרום נזק ושם רע ליצוא הישראלי?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא. חברת "צים" נקטה צעדים שמנועו איחור צפוי.

2. תנועת האניות לדרום אפריקה הוגברה לשתי הפלגות לחודש.

10. אמצעים למניעת תאונות שנגרמות על-ידי הרכבת בכניסה לחיפה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

העתונות מיום 25 בפברואר 1970 מוסרת: "נערה כבת 15, שטרם זוהתה, נהרגה אתמול בצהריים מפגיעת רכבת במבואות חיפה ליד מערת אליהו הנביא". אין זו התאונה הקטלנית הראשונה בצומת זה שהוא מקור לפרוענויות, קירבנות רבים נפלו כאשר חצו את המסילה במקום זה. כידוע, אין במקום זה מחסום.

נוכח התאונה האחרונה הניג לשאול את כבוד השר:

1. האם ערכה הנהלת הרכבת חקירה בנסיבות התאונה האחרונה, בה נספתה הנערה בת ה-15, ואם כן, מה הן תוצאות החקירה?

2. האם חושבת הנהלת הרכבת להתקין מחסום אוטומטי במקום הנ"ל?

3. מה בדעת שר התחבורה לעשות כדי למנוע

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

על מה מתבססת הצהרה זו?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

ראה תשובתי ביום 9 במארס 1970 להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלנו בנושא העסקת עובדים זרים בציה-הסוחר הישראלי.

7. מימצאי הוועדה הבין-משרדית בעניין המאזנים של הקואופרטיב "אגד"

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

"ידיעות אחרונות" מיום 20 בפברואר 1970 מסכם את מימצאיה של הוועדה הבין-משרדית הממשלתית לקביעת תעריפי נסיעה, כדלקמן:

"אגד" לא דיווח נכונה למשרד התחבורה על מאזניו בשנתיים האחרונות. כך למשל, בשנת 1967/68 הסתכם הגרעון של "אגד" ב-2 מיליון לירות ולא ב-22 מיליון לירות, כפי שנמסר על-ידי "אגד". בשנת 1968/69 הרוויח "אגד" 13.6 מיליון לירות, ולא סיים בגרעון של 6 מיליון לירות, כפי שדיווחה הנהלת החברה. משכורתו של חבר "אגד" מסתכמת ב-2,162 לירות בחודש, יותר מכפי שנמסר על-ידי הקואופרטיב."

הנני מבקש לדעת:

1. האם הפירסום הנ"ל משקף את מימצאיה של הוועדה הבין-משרדית?

2. האם מימצאי הוועדה הבין-משרדית נבדקו על-ידי אנשי משרד התחבורה?

3. אם נבדקו - מה העלתה הבדיקה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

הריני להסב את תשומת-לבו של השואל הנכבד לדברי הממונה על התקציבים במשרד האוצר, בתשובה לשאלה בוועדת הכספים של הכנסת ביום 3 במארס 1970, סיכום מס' 36 של הוועדה.

בדבריו הדיע מר גפני: "לא נמצאו מערכות כפולות של הנהלת החשבונות בקואופרטיב 'אגד'. אשר לפיר-סום בדבר הפער בין דיווחי הקואופרטיב בשנים 1967/68 ו-1968/69, אמנם לפי דין-וחשבון הוועדה היו הבדלים בין הדיווחים ובין מימצאי רואה-החשבון שמונה על-ידי משרד התחבורה. מימצאי רואה-החשבון התבססו על מאזנים ארעיים". כמו כן הוסיף הממונה על התקציבים שלאור זאת החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה לדרוש מן הקואופרטיב מאזנים מבוקרים וסופיים. ודבר זה מתבצע.

8. תחבורה ציבורית בשבת לחרמון

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

ידיעה, שנפרסמה בעתון "הארץ" מיום ט' באדר א' תש"ל - 15 בפברואר 1970, על פתיחת עונת הגלישה בחרמון בשבת זו, נאמר: "במקום היו... 10 אוטובו-סים... התחבורה הציבורית התנהלה כרגיל".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם מופעלת בשבת תחבורה ציבורית סדירה

לחרמון?

אילו אמצעים נקט משרד התחבורה כדי למנוע מראש תאונות כתוצאה מן הליקויים בכביש זה ?

שר-התחבורה ע. ויצמן :

תיכנון הכבישים וסלילתם הם בידי משרד העבודה. משרד התחבורה יעץ למשרד העבודה לבדוק שנית חלק מלולאות המחלף, לפני פתיחתו. תיקון הליקויים, שהצביע עליהם משרד התחבורה, מצוי בטיפולו של משרד העבודה.

13. צמימות בגמלים בעונת החורף

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר התחבורה ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארכ 1970) :

בעתון "הארץ" מיום כ"ו באדר א' תש"ל (4 במארכ 1970) פורסמה כתבה על הצפיפות הרבה השוררת בגמלי הארץ בתדשי החורף. הדבר גורם נזקים רבים לכלכלת הארץ, עקב היטלי הצפיפות ושאר התשלומים הנוספים הגורמים לייקור הסחורות. לפי הנאמר בכתבה, צפויה בחורף הבא החמרה נוספת, והצפיפות בגמלים תלך ותגדל.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם נבחנו בעיית הצפיפות בגמלים על-ידי הגורמים המוסמכים במשרד התחבורה ?
2. האם הוגשו המלצות כדי להביא לידי פתרון בעיית הצפיפות, ואם כן - מה ההמלצות ?
3. האם ננקטים צעדים כדי לפתור את הבעייה, ואם כן, אילו צעדים ?

שר-התחבורה ע. ויצמן :

1. כן.
2. א. האחדת מטענים ;
ב. הפעלת אניות מתמחות בקווי ישראל ;
ג. מסירת ישירה של פרי הדר מן הרכב לאנייה ;
ד. מתן הנחות התעריפים לממשימי הצעות ;
ה. בחינת שיטת פקידה אחת בגמל אחד.
3. א. כן.
ב. על-ידי ההצעות דלעיל, וכן על-ידי גיוס כוח-אדם נוסף. נשקלת בין השאר אפשרות להעסקת פועלים מיהודה, משומרון ומעזה.

14. שעת התחלתו של תעריף לילה באוטובוסים בירושלים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארכ 1970) :

לפני קרוב לשנתיים הגשתי שאילתה לשר התחבורה, וקבלתי בה על שבידושים מתחילים לגבות תעריף לילה, בקווי האוטובוסים הציבוריים, בשעה 8 ולא ב-9 כנהוג בכל הארץ.

משלא נפתרה הבעיה, העליתי הצעה לסדר-היום בנושא זה, והיא נדונה בכנסת ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969). המליאה העבירה את הנושא לוועדת הכלכלה, וביום י"ד בתמוז תשכ"ט (30 ביוני 1969) פירסמה הוועדה מסקנותיה בהמלצה להנהיג את תעריף

הישנות תאונות קטלניות במקום הנ"ל, ששם הרכבת הוצה כביש על-ידי מערת אליהו הנביא, בכניסה לחיפה ?

שר-התחבורה ע. ויצמן :

1. (א) כן.
(ב) נקבע כי שום אחריות אינה מוטלת על הרכבת, שכן למרות צפיפות נהג הקטר חצתה הנערה את המסילה.
2. לא, הואיל ומחסום אוטומטי אינו אפקטיבי אלא לכלי-רכב, בהיותו בלתי-יעיל לחלוטין להולכי רגל. גם גדר שהותקנה לאורך המסילה במקום נפרצה במקום מות רבים על-ידי הולכי רגל.
3. להתקין מעבר תת-קרקעי במרחק של 600 מטר בערך ממקום התאונה, עם הקמת תחנת "אגד" החדשה על-ידי בת-גלים.

11. ירידת מספר הנוסעים ברכבת ישראל

חבר-הכנסת י. הורביץ שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970) :

מנהל הרכבת מד צויק הודיע כי רכבת ישראל הפ-סידה בשנת 1969-1968 13 מיליון לירות, מזה 8 מיליון לירות הפסדי רכבות הנוסעים. כן מסר מנהל הרכבת, כי מספר הנוסעים ירד מ-5 מיליון בשנת 1968 ל-4 מיליון ב-1969, אף-על-פי שמחירי הנסיעה ברכבת זולים מאשר באו-טובוס.

אודה לכבוד השר אם ישיבני :

1. מה גרם לירידת מספר הנוסעים ברכבות הנוס-עים בשנת 1969 ?
2. מהי תחזית הנוסעים לשנת 1970 ?
3. אם התחזית היא תחזית של ירידה במספר הנוסעים (ועקב כי עלייה בהפסדי הרכבת), האם יש, לדעת השר, משום הכרח בקיום שירות הרכבת לנוסעים בשני הקווים הקיימים ?

שר-התחבורה ע. ויצמן :

1. הירידה במספר הנוסעים מ-5 מיליון נוסעים ל-4 מיליון לא התרחשה בשנה אחת, אלא בעשר השנים האחרונות, ונבעה מהעלאת רמת החיים שהביאה לריבוי כלי-רכב פרטיים. בשנת 1968/69 יתה עלייה זעירה של 6,000 נוסעים ברכבת, בקירוב.
2. בשנת 1970/71 צפויים 4,400,000 נוסעים, עקב הסעות חינם של חיילים.
3. משרד התחבורה עורך בדיקה מקיפה במבנה רכבת ישראל, במגמה להביאה לריווחיות מקסימלית. עם תום הבדיקה יהיה ביכולתו להסיק מסקנות.

12. ליקויים בכביש המהיר החדש לנמל-התעופה בלוד

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארכ 1970) :

בימים אלה נפתח הכביש המהיר המוביל לשדה-התעופה בלוד. במקביל התפרסמו אזהרותיו של שר התחבורה, לפיו הכביש החדש אינו בנוי כהלכה והוא מועד לפורענויות.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

חוברת כ"ג, ישיבה ס"ז
— שאילתות ותשובות (ורדיגר, וייצמן, ש. כהן, אבנרי) —

4. אם כן, מהי הפעולה הכלל-ארצית הנעשית להגדלת מספר העובדים בנמלים?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן. חסרים כ-50 פועלים לנמל אילת.
2. א. גיוס כוח-אדם באמצעות שירות התעסוקה.
ב. הכוונת חיילים משוחררים ותלמידים, ופעולות הסברה להעברת עובדים ממרכז וצפון הארץ לאילת.
3. ג. הקלות בתנאי הדיור והאש"ל לעובדים הבאים לעבוד בנמל אילת. במגמה לעודדם להשתקע באילת.
3. כן. בעונת החורף 1969/70 חסרו כ-250 פועלים לעבודות סווארות, בעיקר בנמל אשדוד.
4. א. דרך שירות התעסוקה.
ב. פנייה לאיגוד המקצועי בבקשה לאישור להעסיק צוותי אניות בעבודות סווארות.
ג. הפעלת שיטות עבודה וטכניקות המאפשרות חסכון בכוח-אדם.
ד. נשקלת האפשרות להעסיק פועלים מיהודה, משומרון ומעזה.

17. ידיעה על הסכם בין שר התחבורה ובין "אגד" על תשלום סובסידיה

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

"ידיעות אחרונות" מיום 20 בפברואר 1970 מצטט את שר התחבורה, אשר לדברי העתון אמר, כי הגיע לכלל הסכם עם "אגד" לתשלום סובסידיה בשיעור 15% מדמי הנסיעה ומלווה בסך 5 מיליון לירות, וזה בטרם נחתמה "עיסקת התבילה". עוד טוען העתון, כי השר אמר, שגם הוועדה הבין-משרדית, שמימצאיה על מצבו הכספי של "אגד" שונים מן המימצאים שהגיש הקואור-רטיב למשרד התחבורה, המליצה על העלאת התעריפים ל"אגד".

הגני מבקש לדעת:

האם הידיעה דלעיל נכונה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

ראה התשובה שהשיבתי היום על שאילתה של חבר-הכנסת אבנרי בעניין מימצאי הוועדה הבין-משרדית.

18. ידיעה על הסכם לחיסול השביתה בנמל אשדוד תוך התעלמות מנציגי רשות הנמלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

"דבר" מיום 8 במארכ 1970 מוסר, כי שר התחבורה הגיע להסכם על חיסול השביתה בנמל אשדוד, בלי לשותף את נציגי רשות הנמלים. העתון מוסיף, כי בשעת הטיפול בחיסול הסיכסוך בנמל חיפה בקשר לקבוצות העובדים המטפלות בפרי הדר פעל שר התחבורה בניגוד למה שסוכם בינו לבין המנהל הכללי של רשות הנמלים.

הגני מבקש לדעת:

האם הידיעה דלעיל נכונה?

הלילה בירושלים משעה 9 בערב ולא מ-8, כפי שזה נהוג כיום. מאז לא התקדם דבר.

האם מוכן כבוד השר לבדוק את הנושא תוך שקילת האפשרות להורות על הנהגת תעריף הלילה בבירה החל משעה 9 בערב?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

כל הורדת מחירים שלא במסגרת שינוי מחירים כולל מחייבת פיצוי מתאים. לפי הבדיקה שערך משרד התחבורה תעלה העתקת שעת החלתו של תעריף לילה בירושלים מ-8 ל-9 בערב כ-120,000 ל"י לשנה.

מאחר שאיני רואה כיום כל מקור להגדלת הסוב-סידיות, תיבדק האפשרות לשינוי תחולת תעריף הלילה רק במסגרת הדיונים על שינוי מחירי הנסיעה בתח-בורה הציבורית בכלל. יהיה זה בחדשי יוני-יולי.

15. היטלי צמיפות בנמלי הארץ

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

בעתון "מעריב" מיום 1 במארכ 1970 נמסר כי האיגודים הימיים באירופה יגדילו את היטלי הצפיפות בנמלים. לפי דברי כתב העתון, הודיעו הקונפרנסים הימיים של אירופה לישראל, כי החל מ-1 במארכ הם מכפילים את היטלי הצפיפות על נמלי אשדוד וחיפה מ-10% ל-20%. ההעלאה האחרונה עלתה למשק היש-ראלי ב-3 מיליון לירות, ההעלאה הנוספת תגרום למדינה נזקים חמורים יותר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם כן — מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להביא את המצב בנמלי ישראל לנורמליזציה בלי שייגרם נזק לקופת המדינה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.
  2. הוועדה לבדיקת הצפיפות בנמלי הארץ קבעה ביום 15 במאי 1970 שאין הצדקה להעלאת היטלי הצפיפות נוכח השיפור שחל במצב.
- מברקים ברוח זו נשלחו להנהלות הקונפרנסים הימיים, ובהם בקשות לפעול בהתאם להחלטות הוועדה.

16. מתסור בכוח-אדם בנמל אילת ובשאר נמלי הארץ

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

מנהל נמל אילת הכריז השבוע, כי הבעיה הגדולה שלפניה ניצבת הנהלת הנמל היא מתסור תמור בכוח-אדם.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?
2. אם כן, מה עושה משרד התחבורה להפניית כוח-אדם מספיק לנמל?
3. האם גם בשאר נמלי הארץ קיים מתסור בכוח-אדם?

— שאלות ותשובות (וייצמן, ביבי, אבנרי, פת, כץ, ארבל) — אלמוזליו, שוסטק) —

שר-התחבורה ע. וייצמן:

א. ההסכם עם פועלי אשדוד הושג בין ועד העובדים לבניי ראש הממשלה והממונה על תיק איגוד מקצועי בהסתדרות סמכו את ידם על ההסכם. מנהל רשות הנמלים הודיע כי הוא חייב להביא את הכנו לפני הרשות.

ב. היסול הסיכסוך עם פועלי הפרי בגמל היפה נעשה בשיתופו של מנהל רשות הנמלים, ואת ההסכם הסופי השיגו שר התחבורה ומר לסקוב בחיפה.

הי"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, מתנהלת מערכה ציבורית להדחת מנהל רשות הנמלים. האם כבוד השר שותף למערכה זו?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

אמרת מעל גלי האתר ואני חוזר ואומר, שקיימת ועדת שרים לבדיקת הנושא באשדוד. כל עוד לא תגיע ועדת השרים למסקנות והחלטות, לא אביע את דעתי.

19. גשר להולכי רגל מעל הכביש גהה

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 20 בפברואר 1970 מופיעה ידיעה, ולפיה נתן שר התחבורה הוראה לבדוק את פרטי הקמתו של גשר להולכי רגל מעל כביש גהה, בקרבת מקום לאוניברסיטת בר-אילן.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן, מתי תסתיים הבדיקה הנ"ל?
3. האם יקמו גשרים דומים בהצלבות כביש

גהה—תל-השומר וכביש גהה—בני-ברק?

4. האם קיימת אפשרות להקים מיד גשרים זמניים, בנויים מעץ או מברזל (כנהוג במדינות אחרות), כדי למנוע את הפגיעות בהולכי רגל, אשר מספרן הולך וגדל בכביש זה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.

2. תוך שבועיים תסתיים הבדיקה הראשונית.

3. במסגרת בדיקה כוללת של נקודות התורפה בהצלבות דרכים בכל רחבי הארץ נבדקות גם נקודות אלו.

4. הקמת גשרים זמניים במקומות ששם עשויים להיות מוקמים גשרים קבועים אינה מוצדקת מסיבות בטיחותיות וכלכליות.

משרד התחבורה בודק בהתאם לאמור לעיל, בכל מקרה, את הפתרונות הרצויים מתוך מגמה לעשותם קבועים ובלתי-משתנים.

20. מדיניות הממשלה כלפי הקואופרטיבים לתחבורה

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

בעתון "הארץ" מיום 3 במארס 1970 הופיעה ידיעה, ולפיה גילתה הממשלה סתירות בין ההסכמים שנחתמו

בשמה עם הקואופרטיבים לתחבורה "אגד" ו"דן" לבין ההחלטות שנתקבלו על-ידיה בעניין מדיניותה כלפי הקואופרטיבים הנ"ל.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם כן — מה גרם לסתירות אלה?
3. אילו צעדים ינקוט כבוד השר כדי למנוע מקרים דומים?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

ראה התשובה שהשיבותי היום על שאלתה של חבר-הכנסת אבנרי בעניין מימצאי הוועדה הבין-משרדית.

21. ידיעה על העלאת מחירי הסיכה במוסכים

חבר-הכנסת ש. ארבל אלמוזליו שאלה את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

בעתון "דבר" פורסם שבמחירי הסיכה (גרין) במוסכים חלה בשבועות האחרונים עלייה גדולה. בעלי מכונות גדרשים שלם בעד סיכה 5 ל"י, לעומת 3.5 או 4 ל"י שהיה המחיר בעבר.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם העלאת המחירים לסיכה נעשתה בידיעתו ובהסכמתו של השר?
2. אם כן, מה היו הסיבות לכך?
3. אם לא, אילו אמצעים נקט או עומד לנקוט משרד התחבורה על מנת לבטל את עליית מחירי הסיכה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא.

2. כנ"ל.

3. לאחר התערבות מיידית של משרד התחבורה בוטלה העלאת המחירים.

22. אמצעי ביקורת על מאוני הקואופרטיבים לתחבורה

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

נוכח האימים התכופים בשביתה מטעם "אגד" ו"דן", ולאור הנכונות המוצהרת של שר התחבורה למלא אחר התחייבויות שניתנו בשעתן לקואופרטיבים, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. אילו אמצעי ביקורת יעילים מקיים משרד התחבורה על מאוני הקואופרטיבים לתחבורה?
2. האם יש ממש בידיעות כי אנשי "אגד" הגישו מאזנים כפולים שלא שיקפו את מצבם הכספי האמיתי? בעקבות גילויים אלו?
3. אם כן, אילו צעדים גקט משרד התחבורה

שר-התחבורה ע. וייצמן:

ראה התשובה שהשיבותי היום על שאלתה של חבר-הכנסת אבנרי בעניין מימצאי הוועדה הבין-משרדית.

23. מוגעים בין-לאומיים לשם מניעת מעשי חבלה במוסכים

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

נוכח מעשי החבלה והרצח האחרונים במוסכי "אל על" ו"סוויסאייר", אבקש את כבוד השר להשיבני:

5. האם עומד מר רבין להשתתף, או כבר השתתף, במכרז?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא.

2. מכרז פנימי לתפקיד ראש מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה לא העלה כל מועמדים. מכרז חיצוני מס' 1641 הסתיים בתוצאה דומה. ביום 2 במארכס 1970 פניתי לשר המסחר והתעשייה בבקשה לאשר השאלתו של מר יהודה רבין כיועץ עוזר ליד המנהל הכללי שמונה לתפקיד ראש מינהל התעופה האזרחית בפועל עד למילוי המשרה באורח חוקי.

3. כנ"ל.

4. כנ"ל.

5. מר יהודה רבין מועסק בתפקיד ראש מינהל התעופה האזרחית לפי חוזה מיוחד החל מיום 1 באפריל 1970, בהתאם לתקנה 1(9) של תקנות החווים לחוק שירות המדינה.

26. מכירת ספינות מסע של "צים" לאנשי ספנות יווניים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכס 1970):

נמסר בעתונות שחברת "צים" עומדת למכור ארבע ספינות מסע לאנשי ספנות יווניים. הספינות, אשר יניפו דגל יוון, יאוישו בצוותים זרים, ויוחכרו לחברת "צים" לצרכי הפלגה באותם קווים שבהם פעלו לפני המכירה. רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתונות תואם את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם כן, מה היו הסיבות שהניעו את חברת "צים" למכור את האניות על מנת לחזור להכרז לצרכי שירותה?

3. אילו אמצעים ינקוט משרד התחבורה על מנת למנוע מכירת אניות המניפות דגל ישראלי לחברות זרות?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.

2. מכירתן נעשתה במסגרת תכניתה הכוללת של "צים" לבניית צי שיתאים לטכנולוגיה של שנות השבעים, ובמסגרת זו להיפטר מאניות ישנות במחירים טובים ככל האפשר. הן נחכרו מחדש כדי להבטיח גפח הובלה עד שיוכנסו האניות החדשות לפעילות.

3. משרד התחבורה לא יעמוד בדרכן של חברות ספנות המבקשות לחדש את צייהן.

27. ידיעה בעתון "הארץ" על דברי שר התחבורה בשאלת המיעוטים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכס 1970):

במוסף השבועי של עתון "הארץ" מיום 13 במארכס 1970 פורסם: "הארוחה הגיגית שערך שר התחבורה מר עזר וייצמן יחד עם חברי ועד העובדים של נמל אשדוד במסעדת ציון בכרם התימנים, בגבור העליונות עכר השר של גח"ל מבעיות העבודה לבעיות המדינה והכריז: יש

1. אילו מגעים בין-לאומיים מקיימת הממשלה לצורך נקיטת אמצעים יעילים לחסימת החבלנים?

2. האם פועלת הממשלה לקבלה מהירה של אמנה בין-לאומית שתגדיר חטיפת מטוסים כפשע חמור המייבב הטלת ענשים מירביים?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. עם הגופים הבאים: (א) כנס הוועידה האירופית לתעופה אזרחית; (ב) האיגוד הבין-לאומי לתעבורה אווירית, יאט"ה; (ג) האיגוד הבין-לאומי של הטייסים, איפלפ"א; (ד) האיגוד הבין-לאומי לתעופה אזרחית, אי.ק.א.

2. כן, בנוסף על כמה הצעות אופרטיביות אחרות, הקובעות בין השאר כי מטוס חטוף ישוחרר מיד על צוות, גוסעים ומטענו.

24. ידיעה על אי-ניצול הסכום שהוקצב לפעולות קרן הבטיחות

חברת-הכנסת א. שוסטק שאלה את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכס 1970):

ב"מעריב" מיום 15 במארכס 1970 מתפרסמת ידיעה, האומרת שבמשך השנה האחרונה לא ניצל משרד התחבורה 5 מיליון לירות שהוקצבו למלחמה בתאונות דרכים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן, מדוע לא נוצל הסכום האמור למטרה האמורה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא.

2. בשנת התקציב 1968/69 הוקצב סכום כולל של 11 מיליון ל"י לפעולות קרן הבטיחות. מתוך סכום זה הועבר סך של 4,700,000 ל"י בקירוב לשנת התקציב 1969/70, מן הטעם שרוב העבודות הנוגעות לתחום הבטיחות בדרכים מבוצעות על-ידי גופים חיצוניים (כגון רשויות מקומיות ומע"ץ) ולא על-ידי משרד התחבורה. הפעולות נמשכות יותר משנה אחת, מכאן שקיים הכרח בהעברת ערפים משנה לשנה.

25. העסקת מר יהודה רבין בתפקיד ראש מינהל התעופה האזרחית

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכס 1970):

בעתון "למרחב" מיום 3 במארכס 1970 פורסם: "אתמול פורסם כי אלוף-משנה יהודה רבין, המיועד לתפקיד ראש מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה, החל לעבוד לפני שעבר מכרז".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את העובדות?

2. באם כן, מה היו הסיבות שגרמו להתחלת עבודתו של מר יהודה רבין לפני שהשתתף במכרז?

3. האם התחלת עבודתו של מר רבין נעשתה בידיעתו ובהסכמתו של שר התחבורה?

4. כמה מועמדים נרשמו להשתתף במכרז החיצוני?

שים הבין-עירוניים וכן שינויים הכרחיים בתכנית במשך שנת התקציב. לפי המוצע יוטל על הוועדה לבדוק שנית חלק מסדר עדיפויות הביצוע שנקבע לשנה זו, תוך שימת הדגש בכמה פרויקטים דוגמת כביש עוקף רמלה, כביש מהיר שער-הגיא - לוד, צמתו כביש גהה, המשך הכביש המהיר עתלית - חיפה והכביש המהיר לאשדוד.

2. על פרטי ההצעה מתקיימים דיונים בין שני המשרדים.

30. דברים המיוחסים לשר התחבורה בשאלת המיעוטים
חברי הכנסת א. חביבי שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

במוסף "הארץ" מיום 13 במארס 1970 צוטטו דברי כבוד השר בארוחה חגיגית, שערך יחד עם חברי ועד העובדים של נמל אשדוד: "יש לי פתרון לבעיית המיעוטים. את כל המוסלמים לשלוח לעמאן ואת כל הדרוזים לג'אבל דרוז".

היות ומשרד התחבורה הכחיש את החצי השני של המשפט, הקשור לדרוזים, הגני מבקש לדעת:

1. האם נכון חציו הראשון של המשפט הנ"ל?
2. אם כן, האם אמר זאת כאדם פרטי או כשר בממשלה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא, ובהכחשה צויין שלא היו דברים מעולם ביחס לכל הציטוט.
2. כנ"ל.

31. השבתת הגוררת "אופירה" בנמל חיפה

חברי הכנסת ש. ז. גרוס שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

בעתון "הארץ" מיום ג' באדר ב' תש"ל - 11 במארס 1970 פורסם: "בימים אלה מלאה שנה מאז עומדת מושבתת בנמל חיפה הגוררת החדשה "אופירה", שבניינה עלה מיליון וחצי ל"י, בגלל חילוקי דעות בין רשות הנמלים ועובדי מחלקת הים על גודל תקן הצוות של גוררת זו".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הדיענה נכונה?
2. אם כן, מהו הנוק המשווער שנגרם בשל השבתת הגוררת מאז בנייתה?
3. אילו צעדים נוקט כבוד השר כדי להביא לקי סיום השבתת הגוררת והכנסתה לעבודה תקינה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.
2. הוצאות לגוררת הישנה - המוסיפה בינתיים לפעול בנמל חיפה - על פחות וריבית (כ-400,000 לירות לשנה) פחותות, לפי חישובי רשות הנמלים, מתו-ספת כוח-אדם שהיתה דרושה לו נתקבלו דרישות העובדים לגבי תקן כוח-אדם לגוררת החדשה.
3. הנושא נמצא, לפי הסכמי העבודה, בטיפול מינהלת נמל חיפה ומועצת פועלי חיפה.

לי פתרון לבעיית המיעוטים. את כל המוסלמים לשלוח לעמאן ואת כל הדרוזים לג'אבל דרוז".

נוכח העובדה שהכרזה זו נוגדת לחלוטין את מדיניותה של ממשלת ישראל כלפי המיעוטים אזרחי המדינה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון "הארץ" והדברים המיוחסים לכבוד השר תואמים את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם לא ניתנה הכרזה כזאת, האם הכחיש כבוד השר את הדברים שהתפרסמו בשמו?
3. אם לא, מה הסיבות לכך?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. לא.
2. כן.
3. כנ"ל.

28. הפרעה בתנועת המטוסים בשדה-התעופה אילת מתמת שיפוץ המסלול

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ב"מעריב" מיום 6 במארס 1970 פורסמה ידיעה האומרת כי מטוס "ארקיע" לא המריא מאילת בגלל זיפות המסלול.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הדיעה?
2. האם התקיים בירור בעניין זה, ואם כן, מה מסקנותיו?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.
2. (א) מסיבות טכניות אי-אפשר היה לאשר בקשת החברה לדחות את לוח שעות העבודה של הקבלן, המבצע את שיפוץ המסלול.
(ב) במגמה לא להפריע לתנועה הסדירה מבוצעת עבודת השיפוץ בלילות.
(ג) ננקטים צעדים על מנת לסיים את השיפוץ לקראת עונת החגים.

29. הרחבת הכביש שער-הגיא - רמלה

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

לאור העומס הרב בכביש שער-הגיא - רמלה דרך לטרון, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם הציע משרד התחבורה תכנית להרחבת הכביש האמור?
2. אם כן, מה מונע את ביצוע התכנית האמורה?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. משרד התחבורה הציע לפני שלושה שבועות בערך למשרד העבודה להקים ועדת קבע של שני המשרדים, אשר תעבד במשותף המלצות לשר העבודה בדבר תכנית השקעות שנתית ורב-שנתית לפיתוח רשת הכבי-

32. מקומות חניה באזור שדרות שאול המלך בתל-אביב
חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):
- בשדרות שאול המלך בתל-אביב נבנו בשנים האחרונות בתי משרדים מן הגדולים במדינה: בתי דפנה, המר"כ, החקלאי, בתי-המשפט, בית אמריקה, המוזיאון. כל אלה ליד בית-החולים איכילוב, בית הבונים החופשיים, בית אסיה ובית שלום-עליכם ובית ויצ"ה, ובעתיד עומדים להקים באותו הרחוב את מרכז התיאטרונות, הספרייה הגדולה בתל-אביב, וכן עומד להיפתח שם קולנוע חדש ("לימור"), ועוד.
- זהו הריכוז הגדול בישראל של אזור משרדים, עסקים, אמנות ובידור, והחניה בו מועטה באופן יחסי ובעתיד עלולה הבעיה להחמיר ולהחניק את התחבורה והתנועה באזור כולו.
- מד מתי גולן, סופר "הארץ", פירסם ביום 2 במארס 1970 בעתונו כתבה בנושא וידע לספר שהברת אי. ב. אם. תבנה שם גורדי שחקים של 27 קומות ומגרשי חניה עומדים ליהפך למגרשי בנייה.
- משום עובדות אלו הנני לשאול את השר:
1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
  2. מה מטפר מקומות החניה במרכז העסקי הדחוס הזה?
  3. מה עושה השר להבטיח חניה ותנועה תקינות באזור הנ"ל?
- שר-התחבורה ע. וייצמן:
1. כן.
  2. 946 מקומות חניה.
  3. עוד 1,050 מקומות חניה מתוכננים לאותו אזור. נציב משרד התחבורה בוועדה המחוזית לתיכנון ובנייה תובע הקצאת מקומות חניה בהתאם לתקן.

33. אמצעים שנקט משרד התחבורה לבלימת תאונות הדרכים

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר התחבורה ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

נוכח העובדה שמאז 1 בינואר 1970 ועד ל-16 במארס 1970 נהרגו בתאונות בדרכים 121 איש, לעומת 71 הרוגים בתקופה המקבילה אשתקד, ובהתחשב בה"דעתו של כבוד השר בכנסת, שמשרדו עומד לנקוט אמצעים נמרצים להקטנת ההרג בדרכים, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. אילו אמצעים חדשים נקט משרד התחבורה לבלימת תאונות הדרכים?
2. מה היו תוצאות האמצעים שנקטו?
3. האם הוקם המטה המיוחד שכבוד השר הכריז בכנסת על הקמתו, ושתפקידו לפעול למניעת תאונות דרכים?
4. אם טרם הוקם המטה, מה הסיבות לכך?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. האמצעים פורסמו בכל העיתונים, והם כוללים בין השאר:

34. דברים המיוחסים לשר התחבורה

בשאלת המיעוטים

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום י"ט באדר ב' תש"ל (27 במארס 1970):

ב"הארץ" של יום 13 במארס 1970 צוטט שר התחבורה על דברים שאמר בארוחה חגיגית, בשבתו יחד עם חברי ועד העובדים של נמל אשדוד. לפי "הארץ" אמר שר התחבורה את הדברים הבאים: "יש לי פתרון לבעיית המיעוטים. את כל המוסלמים לשלוח לעמאן ואת כל הדרוזים לג'אבל דרוז".

הנני מבקש לדעת:

1. האם אמר שר התחבורה את הדברים המיוחסים לו או בדומה להם?
2. אם אמר שר התחבורה את הדברים המיוחסים — האם נאמרו על דעתו הוא או שכבוד השר הוסמך להשמיעם?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. ראה התשובה שהשיבותי היום על שאילתה של חברת הכנסת ארבל-אלמזלינו באותו עניין.
2. כנ"ל.

הי"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד השר, אחרי ההצהרה הזאת עשית מחווה כלפי האוכלוסיה הדרוזית במדינה וביקרת בכפר דרוזי והעמדת אותם על דעתך לגביהם. האם כבוד השר שוקל עשיית מחווה דומה לגבי האוכלוסיה המוסלמית?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

כן.

הגני מבקש לדעת:

1. האם אמר השר את הדברים המיוחסים לו לעיל או דברים אחרים בדומה להם?
2. האם תואמו מראש דברי השר בעניין זה עם שר החוץ או שגריר ישראל בארצות-הברית?
3. אם תואמו - האם קיבל את הסכמתם למסור הצהרה כנ"ל?
4. אם לא תואמו הדברים - האם הוסמך השר למסור הצהרה כנ"ל על-ידי הממשלה או לפחות ראש הממשלה (אם אמנם נמסרה ההצהרה מפיו)?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. הריני לציין כי בעת ביקורי בארצות-הברית הגיעו ארצה והופיעו בעתונות דיווחים מוטעים מהופעותי שם, וייתכן כי בערב סגור עשויים היו דברים להשתמע כד.

אחד הנושאים, שעליהם דווח בצורה מסולפת, אף הועלה לדיון בשאלתה בממשלה.

ביקשתי ממארגני ביקורי בארצות-הברית לשלוח אלי העתק סטנוגרפי של דברי, ומשהגיעו, הגיע בד בבד גם מכתב התנצלות של הכתב שסיקר את ביקורי.

בכך דאיתי את סיומה של הפרשה.

2. כנ"ל.

3. כנ"ל.

4. כנ"ל.

היו"ד מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
 כבוד השר, האם נובע מזה שאינך תומך בהתערבות אמריקנית בווייטנאם?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

איני חושב שכאן המקום והזמן להביע דעתי בנושא זה.

היו"ד מ. ביבי:

הישיבה הבאה של הכנסת מחה, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

35. תחנת מסילת-הברזל תל-אביב צפון

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר ב' תש"ל (1 באפריל 1970):

זה כשנתיים שמהלכה של הרכבת בין חיפה לירושלים הועבר למסילת החוף. במסלולה זה עוברת הרכבת את תחנת "תל-אביב צפון" המשמשת את תושבי בני-ברק, רמת-גן והסביבה. הגיעו אלי תלונות שתחנה זו נמצאת במצב מוזנח מאוד. בכביש הגישה לתחנה אין מדרכות, בלילה אין שם תאורה, אין תחבורה תקינה מתחנה זו לסביבה ואין אפשרות להשיג מוניית במקום.

התחנה נמצאת בשטח שיפוטה של עיריית בני-ברק, וכפי שפורסם בעתונות, פנתה העירייה להנהלת הרכבת בבקשה להסב את שם התחנה ל"בני-ברק".

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות על מצבה של תחנת הרכבת תל-אביב צפון?

2. האם נוקט כבוד השר הצעדים הדרושים כדי שהתחנה הנ"ל ושירותיה יעמדו ברמה נאותה?

3. האם בדעת הנהלת הרכבת להיענות לבקשתה של עיריית בני-ברק ולהסב את שם התחנה לשם העיר שבשטחה היא נמצאת?

שר-התחבורה ע. וייצמן:

1. כן.

2. כן. מע"ץ התחיל בקרוב בעבודה.

3. כן. בסוף שנה זו, עם פתיחת תחנת הרכבת החדשה ליד מקוה ישראל.

36. דברים המיוחסים לשר התחבורה על המלחמה בווייטנאם

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ג' בניסן תש"ל (9 באפריל 1970):

"הארץ" מיום 31 במארס 1970 מצטט מכתב של סטודנט מארצות-הברית, הטוען כי באחד מנאומי השר בארצות-הברית, בעת ביקורו האחרון שם, אמר השר שהוא בעד התערבות ארצות-הברית בווייטנאם.

הישיבה נעלה בשעה 19.17.